

Södertörns högskola | Institutionen för samhällsvetenskaper
Kandidatuppsats 15 hp | Journalistik | vårterminen 2015

Vem tar priset?

– En studie om hur genusstrukturer tar sig uttryck när svensk journalistik blir prisbelönad

Av: Evelina Hertz
Handledare: Kristina Lundgren

Tack!

Jag vill rikta ett tack till min handledare Kristina Lundgren. Utan hennes flexibilitet och vilja att tänka utanför boxen hade det här aldrig gått. Hon har gett mig den vägledning som behövts och haft ett stort tålamod längs resans gång.

Bromma, maj 2015

Evelina Hertz

Abstract

Syftet med den här studien är att undersöka om och hur genusstrukturer tar sig uttryck när svensk journalistik prisbelönas. Detta görs genom en undersökning i två delar. Den första delen är en kvantitativ översikt där alla journalistiska verk som antingen vunnit Guldspaden eller Stora Journalistpriset mellan åren 2000-2014 undersöks. Totalt kategoriseras 164 journalistiska verk utifrån bland annat ämnesval. Därefter presenteras resultatet i form av diagram och analyseras med hjälp av Monika Djerf-Pierres teoretiska begrepp könsmärkning samt ”hårda” och ”mjuka” nyheter. Syftet med den kvantitativa undersökningen är att identifiera intressanta mönster att gå vidare med i studiens andra del, den kvalitativa textanalysen. I och med att det kvantitativa resultatet visar att en av de största ämneskategorierna som prisbelönats är sociala frågor valdes den ämneskategorin för den kvalitativa textanalysen. Utifrån en medieretorisk analysmodell undersöks 13 tidningsartiklar för att identifiera eventuella gemensamma drag. Sociala frågor är intressant att undersöka närmare i och med att de traditionellt sett setts som ”kvinnofrågor” och inte blivit prisbelönade. Resultatet i den kvalitativa textanalysen analyseras med hjälp av Pierre Bourdieus klassiska begrepp fält, habitus och doxa samt Toril Moïs syn på kön som en social konstruktion där värdet och innebörden är föränderlig.

Studiens resultat visar att det råder en könsmärkning när journalistik blir prisbelönad, detta visar sig dels genom att män blir prisbelönade i större utsträckning än kvinnor samt att kvinnor och män tenderar att bli prisbelönade för olika ämnen. Resultatet visar även att när journalistik om sociala frågor blir prisbelönade så innehåller artiklarna gemensamma drag: artikelns ämne lyfts från individ till struktur, texterna handlar om verkliga individer, journalisten skapar ett förtroende hos såväl intervjupersoner som läsare och språket är ett viktigt verktyg. Studien drar följande slutsatser att det journalistiska yrket kan befinna sig i en förändring. Den rådande könsmärkningen visar tendenser på att börja luckras upp och både kvinnliga journalister och så kallade ”kvinnofrågor” uppmärksammas mer när svensk journalistik blir prisbelönad. Dock finns det fortfarande spelregler som journalisterna måste följa, som exempelvis att ”mjuka” ämnen legitimeras exempelvis genom att visa att frågan är ett problem på strukturell nivå.

Nyckelord: Prisbelönad journalistik, genus, könsmärkning, Guldspaden och Stora Journalistpriset.

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	1
2. Syfte och frågeställningar.....	2
3. Bakgrund.....	2
3.1 Kvinnliga journalister i historien.....	2
3.2 Pris inom journalistiken.....	3
4. Tidigare forskning.....	4
4.1 Könsmärkning och eliter inom journalistiken.....	4
4.2 Könsmärkning och språk.....	4
4.3 Reporterroll.....	5
4.4 Prisbelönad journalistik.....	5
5. Teoretisk ram/utgångspunkt.....	6
5.2 Fält, habitus och kön som social konstruktion.....	7
6. Metod och urval.....	8
6.1 Metod kvantitativ översikt.....	8
6.2 Urval kvantitativ översikt.....	9
6.3 Metod kvalitativ textanalys.....	10
6.4 Urval kvalitativ textanalys.....	11
6.5.1 Validitet och reliabilitet.....	12
6.5.1 Etiska problem.....	13
7. Resultat/Analys.....	13
7.1 Resultat kvantitativ översikt.....	13
7.2 Analys kvantitativ översikt.....	17
7.3 Resultat kvalitativ textanalys.....	17
7.3.1 "Sebbe visste att han snart skulle dö".....	17
7.3.2 153 dödade kvinnor.....	20
7.3.4 "Förmyndarna".....	23
7.3.5 "Den polske rörmokaren" och "Rättvisan och dårarna".....	25
7.3.6 "Lyd eller lämna landet".....	28
7.3.7 Sammanfattning kvalitativt resultat.....	32
7.4 Analys kvalitativ textanalys.....	33
8. Slutsatser och diskussion.....	36
9. Förslag till vidare forskning.....	38
10. Referenser.....	39
10.1 Material.....	39
10.2 Tryckta källor.....	40
10.3 Internetkällor.....	40
11. Bilagor.....	42
11.1 Kodschema.....	42
11.2 Kodnyckel.....	43

1. Inledning

För att outröttligt och i muntert samspel med sina läsare lyft upp kvinnofrågor till var mans angelägenhet.

Ovanstående citat är juryns motivering till att Amelia Adamo tilldelades Lukas Bonniers Stora Journalistpris 2003 (storajournalistpriset.se, 2015). Priskategorin delas varje år ut till en journalist som enligt juryn under lång tid har visat prov på skicklighet samt framstående journalistisk gärning, med andra ord gjort avtryck som journalist. Att Amelia Adamo fick priset är inte konstigt då hon av många ses som en av de stora makthavarna i det svenska medielandskapet. Hon har en gedigen journalistkarriär bakom sig och är fortfarande verksam. På CV:t finns flera chefspositioner bland annat på Bonnier tidskrifter och hon har startat flera tidningar däribland *Amelia* och *M-magasin* som riktar sig till kvinnor över 50 år. Men låt oss läsa motiveringen till priset igen. Vad säger den egentligen? Amelia Adamo fick Stora Journalistpriset för att hon muntert lyft upp kvinnofrågor till var mans angelägenhet. Kanske är det ordvalen som spelar oss ett spratt. Eller är det så att en journalist som skriver om så kallade kvinnofrågor blir prisbelönad först när det görs relevant för män?

2011 tilldelades Johanna Koljonen och Sofia Mirjamsdotter Stora Journalistpriset i kategorin Årets förnyare för kampanjen *#prataomdet* (storajournalistpriset.se, 2015). Kampanjen handlade om det sexuella våldets gråzoner och engagerade många människor.

Motiveringen löd:

För att ha gjort det privata allmängiltigt och fått en hel värld att prata om det.

Johanna Koljonen och Sofia Mirjamsdotter fick alltså pris för att de nådde ut till alla människor, inte bara till män. Det journalistiska yrket är i dag jämställt om en tittar på hur många kvinnor och män som är journalister. Journalistförbundet har omkring 17 000 medlemmar varav cirka 8 600 är kvinnor och 8 400 är män (sjf.se, 2015). Både Amelia Adamo och kampanjen *#prataomdet* blev prisbelönade för att ha belyst så kallade kvinnofrågor, men motiveringarna skiljer sig åt i formuleringarna. Kan det vara så att branschen har blivit mer jämställd och att det syns när journalistik ska prisbelönas? Eller är det slumpen som gör retoriken snyggare i motiveringen som kom åtta år senare? Frågorna väckte en nyfikenhet som ledde till den här undersökningen. Målet med den är att ta reda på om och i så fall hur genus påverkar när journalistik blir prisbelönad.

2. Syfte och frågeställningar

Syftet med den här studien är att undersöka om och hur genusstrukturer tar sig uttryck när svensk journalistik blir prisbelönad. När branschen väljer vilka journalistiska verk som ska bli prisbelönade kan det ses som en indikation på vad som uppfattas vara god journalistik. Därför är det intressant att titta på hur strukturer kopplat till journalisternas biologiska och socialt konstruerade kön påverkar vilka verk som blir prisbelönade samt hur dessa verk är skrivna.

Undersökningens frågeställningar lyder:

1. I vilken utsträckning blir kvinnor respektive män prisbelönade för sina journalistiska verk?
2. Finns det en koppling mellan kön och ämnesval när svensk journalistik blir prisbelönad?
3. Går det att identifiera gemensamma drag i prisbelönade tidningsartiklar som berör sociala frågor?

3. Bakgrund

3.1 Kvinnliga journalister i historien

För att förstå varför det är viktigt att undersöka genusstrukturer inom journalistiken kan det vara nödvändigt att sätta dagens journalistyrke i ett historisk sammanhang. Journalistiken var från början ett manligt yrke men under 1900-talets första hälft lyckades ett större antal kvinnor att ta sig in i yrkeskåren. På den tiden var journalistiken fortfarande under utveckling till att bli det yrke som det är i dag. 1914 var andelen kvinnliga journalister i Stockholm 11 procent och de återfanns främst inom den borgerliga partipressen. Ute på landsorten och inom den Socialdemokratiska partipressen var andelen kvinnor färre (Djerf-Pierre, 2003:31).

”Ligan” var ett informellt nätverk som bildades mellan 1909-1910 av de kvinnliga journalisterna i Stockholm. De kämpade för att stärka kvinnors position inom journalistiken. Även om kvinnor existerade på tidningsredaktionerna såg deras villkor olika ut jämfört med männens. Bland annat så kunde enbart män tilldelas de stipendier som Publicistklubben delade ut för utlandsstudier och det var endast män som arbetade som utrikeskorrespondenter. De kvinnliga reportrarna var hänvisade till skrivborden hemma i Stockholm där de fick översätta en del av det material som deras manliga utrikeskollegor producerat. ”Ligan” införde ett resestipendium som kvinnliga journalister kunde söka för att arbeta utomlands (Stål, 2002:72).

Genom den journalistiska historien finns det nyckelpersoner som är viktiga att nämna i sammanhanget. De har betytt mycket för det journalistiska yrket och är tidiga exempel på kvinnliga journalister som gett sig in på den manliga spelplanen. En av dem är Ester Blenda Nordström som

år 1914 gav ut boken *"En piga bland pigor"*. Det är en reportageserie som skildrar hur livet kunde se ut för en piga på en bondgård. Hennes verk kan ses som grunden till det moderna reportaget (Stål, 2002:73).

Ester Blenda Nordström använde sig av en arbetsmetod där hon utgav sig för att vara en piga för att på så sätt kunna ge en realistisk bild av livet på en gård. Långt senare, under 1970-talet, fick metoden namnet att "wallraffa" efter att den manliga journalisten Günter Wallraff använt sig av samma metod i Tyskland (sv.wikipedia.org, 2015).

Två viktiga personer som gjorde entré inom journalistiken under 1930-talet var Barbro Alving "Bang" och Astrid Ljungström "Attis". De fick båda börja på olika tidningars "hem och hushållssidor" även kallade för "kvinnosidor", men de hade högre ambitioner än så. De var bland de första kvinnliga krigskorrespondenterna. Men trots att de producerade en mängd viktiga artiklar från olika konflikttrabbade platser utomlands blev de aldrig officiellt benämnda utrikeskorrespondenter utan gick under epitetet allmänreportrar (Lundgren, 2002:115-116).

Under våren 2001 pågick den så kallade "Bimbodebatten" i svenska medier. Debatten startade i och med en debattartikel av Jan Guillou som publicerades i branschtidningen Journalisten den 24 april 2001. I sin text kritiserade han det faktum att SVT valt att göra Kattis Ahlström till programledare för det grävande tv-programmet *Uppdrag Granskning* och menade att detta var ett uttryck för "bimbofiering" av journalistiken. Hans text blev startskottet för en fem veckor lång debatt. Anna Edin och Kristina Widestedt (2001) publicerade sedan rapporten *Bimbon och den manlige medielogiken* där de analyserade och diskuterade det som kom att kallas för "Bimbodebatten". De kom bland annat fram till att kvinnor ofta förekommer i tv i en "värdinneroll" och att det faktum att Kattis Ahlström var programledare var inte upprörande i sig. Det som upprörde var att hon gjorde anspråk på utrymme inom det prestigefyllda området samhällsjournalistik och att hon dessutom framträdde på ett anspråkslöst sätt vilket kunde ses som ett hot mot samhällsjournalistikens position. Att förminska Ahlström genom epitetet "bimbo" blev ett sätt att försvara den viktiga samhällsjournalistiken och ett uttryck för den "manlige medielogiken" (Edin & Widestedt, 2001:32-33).

3.2 Pris inom journalistiken

Urvalet för den här studien består av journalistiska verk som belönats med antingen Stora Journalistpriset eller Guldspaden. Nedan följer en beskrivning av respektive pris.

Sedan 1966 delar Bonnier AB årligen ut Stora Journalistpriset med syftet att "främja goda

yrkesprestationer inom journalistiken”. Priset delas ut i fyra olika kategorier: Årets Avslöjande, Årets Berättare, Årets Förnyare och Lukas Bonniers Stora Journalistpris. De tre första kategorierna delas ut till en eller flera journalister för ett specifikt journalistiskt verk. Den sista kategorin delas ut till en journalist som enligt juryn under en längre tid har ”visat på prov på skicklighet och framstående journalistisk gärning” det vill säga för en samlad arbetsinsats inom det journalistiska fältet. Prissumman för varje kategori är 100 000 kronor. Alla i juryn är verksamma inom svensk journalistik och ordförande är Jonas Bonnier (storajournalistpriset.se, 2015).

Sedan 1991 delas Guldspaden ut av Föreningen Grävande Journalister. Priset delas ut till journalister som avslöjat något som allmänheten inte tidigare kände till, med andra ord så är det ett pris för grävande journalistik. Priset delas ut årligen i nio kategorier: lokalradio, riksradio, lokal-tv, riks-tv, liten tidning, stor tidning, tidskrift, webb och bok. Juryn kan även välja att dela ut hedersomnämningen. Juryn består av journalister som är verksamma inom svensk journalistik. Pristagarna offentliggörs i samband med föreningens Grävseminarium (fgj.se, 2015).

4. Tidigare forskning

Det finns tidigare forskning som berör kopplingar mellan journalistik och genus. Dock är det inte lika utforskat hur genusstrukturer kommer till uttryck när journalistik blir prisbelönad. Nedan följer ett urval av tidigare forskning inom området utifrån vad som är relevant för denna studie.

4.1 Könsmärkning och eliter inom journalistiken.

Maria Edström (2006) har forskat om könsmärkning inom journalistiken. I sin avhandling *TV-rummets eliter* undersöker hon hur könsfördelningen ser ut under en veckas programutbud SVT och TV4. Mer specifikt tittar hon på programmen på bästa sändningstid under en vecka på kanalerna Svt1, Svt2 och TV4. I sitt resultat kommer hon fram till att det är två tredjedelar män som syns och att tv-journalistiken därmed är könsmärkt. Vidare menar hon att denna könsmärkning syns i bland annat ämnesval. Det är även fler män som syns såväl som nyhetsuppläsare som intervjupersoner. Maria Edström utgår i från ett elitbegrepp där hon menar att det inom varje fält finns en elit, personer som sitter på maktpositioner. Detta syns även i tv-rutan då det enligt henne främst är manliga elitpersoner som får synas. Dock ser hon skillnader mellan olika genrer där exempelvis kvinnliga politiker syns i större utsträckning än kvinnliga sportstjärnor.

4.2 Könsmärkning och språk.

Det finns inte mycket forskning om könsmärkning kopplat till språk inom journalistiken. Men i

Madeleine Klebergs (2003) forskningsgenomgång i artikeln *Feminism och genus i svensk medieforskning* tar hon upp ett par exempel. I artikeln går hon i genom den aktuella forskningen inom populärkulturen och journalistiken. Hon nämner bland annat Hillevi Ganetz avhandling *Hennes röster* där Ganetz analyserat sångtexter skrivna av kvinnliga rockartister. Ganetz kommer i sitt resultat fram till att det inte går att tala om en ”enhetlig kvinnlig röst” (Kleberg, 2003:10) men att likheterna i texterna kan bero på gemensamma erfarenheter av att vara kvinna i ett patriarkalt samhälle och dessutom verka inom ett mansdominerat område. Vidare nämner Kleberg Maria Edströms (2002) studie *Mediebilden av kvinnliga chefer i svenskt näringsliv*. Där tar Edström upp personporträtt som ett exempel där ett könsmärkt och stereotypiskt språk används. Vidare diskuterar Edström hur kvinnliga chefer framställs på bild. Enligt Edström fotograferas kvinnliga chefer ofta ovanifrån och leendes vilket kan tolkas som att de porträtteras som mindre hotfulla.

4.3 Reporterroll

Kristina Lundgren (2002) skriver i antologin *Bromskloss och pådrivare* om hur det har sett ut historiskt för kvinnor inom journalistiken. Hon diskuterar hur kvinnor har förhållit sig till reporterrollen historiskt samt om och hur ”kvinnofrågor” tagit plats inom det journalistiska fältet. Lundgren menar bland annat att historiska kvinnliga journalister som Barbro Alving ”Bang” och Astrid Ljungström ”Attis” aldrig fick ett erkännande som utrikeskorrespondenter – trots att det var inom den genren som de var verksamma. Istället fick de gå under epitetet ”kvinnlige reporter”. Vidare diskuterar Lundgren huruvida det historiskt sett varit möjligt att göra en journalistisk karriär genom att skriva om ”kvinnofrågor” eller inte. Som ett exempel på det beskriver hon hur Astrid Ljungström startade sin journalistiska bana på *Svenska Dagbladets* ”Hem & Hushållssida”. Som ett erkännande fick hon senare börja skriva för allmänsidorna istället för kvinnosidorna.

4.4 Prisbelönad journalistik

Monica Djerf-Pierre (2003) diskuterar huruvida prisbelönad journalistik är könsmärkt i sin artikel *Journalistikens kön - Fältets struktur och logik under 1900-talet*. Artikeln är en genomgång av det journalistiska fältet ur ett historiskt och feministiskt perspektiv, utifrån hennes egen och andras forskning. Under rubriken könsmärkning och status beskriver hon dels könsmärkningen av olika ämnen och hur professionaliseringen inom det journalistiska fältet har bidragit till att stänga ute kvinnor från yrket. Där nämner hon även hur könsmärkningen syns i prisbelönt journalistik. Resultatet visar att 27 kvinnor och 106 män fick Guldspaden eller Guldspadens hedersomnämning från att priset började delas ut 1991 till 2001. Hon poängterar att andelen kvinnor som fick priset var kopplat till hur nomineringarna såg ut. Med andra ord nominerades inte kvinnor till Guldspaden i lika stor utsträckning som män (Djerf-Pierre, 2003:42). Därmed menar Djerf-Pierre att grävande

journalistik (som är den genre där Guldspaden delas ut) år 2000 var starkt kopplat till status och manlighet (Ibid, 2003:43).

Agnes Loman och Björn Ottosson (2013) undersöker i sin kandidatuppsats ”*Jakten på det goda reportaget: En kvalitativ textanalys av vinnare och nominerade i kategorin ”Årets berättare” i Stora journalistpriset 2002-2012*” vad som definierar ”det goda reportaget”. De analyserar vinnande och nominerade skrivna reportage i Stora journalistprisets kategori ”Årets berättare” mellan åren 2002-2012. Loman och Ottosson tittar på hur reporterroll och ämnesval ser ut i de undersökta reportagen för att ta reda på om det finns ett grundrecept för vad som av branschen kan ses som det goda reportaget. I sitt resultat kommer de fram till att det enda som samtliga reportage har gemensamt är att de berör dem som läsare samt att reporterrösten i någon mån är närvarande. De väljer att inte göra en genusanalys av sitt resultat men konstaterar att endast två av reportagen i undersökningen är skrivna av kvinnor och att merparten av reportagen också handlar om män. Därmed föreslår de att som vidare forskning titta på genusaspekten när journalistik blir prisbelönad.

5. Teoretisk ram/utgångspunkt

Under denna rubrik presenteras de teoretiska begrepp som kommer att fungera som verktyg för att analysera studiens resultat.

5.1 Könsmärkning, hårda och mjuka nyheter.

Monika Djerf-Pierre (2003) diskuterar i sin artikel *Journalistikens kön: fältets struktur och logik under 1900-talet*. hur journalistiken är könsmärkt. Hon menar att könsmärkning innebär att det är möjligt att identifiera mönster kopplat till hur män och kvinnor skriver om olika ämnen inom det journalistiska fältet. Enligt Djerf-Pierre har det fram till början av 2000-talet både visat sig i ämnesval och på vilka positioner kvinnor och män befinner sig. Traditionellt sett har kvinnor skrivit om sociala frågor vilket benämns som ”mjuka” ämnen och män har skrivit om politik och ekonomi vilket benämns som ”hårda” ämnen. Ett annat tydligt mönster är enligt Djerf Pierre att det är främst män som suttit på chefsroller och de prestigefyllda redaktionerna (Djerf Pierre, 2003:37). 2001 var tre fjärdedelar av de som satt på toppositionerna män, även om graden av könsmärkning varierade mellan olika medier. Gällande VD-poster så var 89 procent män och det var även män som satt på två tredjedelar av de redaktionella toppositionerna (Ibid, 2003:41).

Djerf-Pierre menar att könsmärkningen inom dagsjournalistiken visar sig i form av att kvinnor och män tenderar att skriva om olika saker. Enligt henne skriver män främst om ”hårda” nyheter så som

kriminal-, sport-, ekonomi- samt opinionsjournalistik. Kvinnor dominerar inom konsument- och familjejournalistik samt sociala frågor, så kallade "mjuka" nyheter (Ibid, 2003:42). Vidare menar Djerf-Pierre att även den prisbelönta journalistiken är könsmärkt på så sätt att män fram till 2001 nominerats och tilldelats Guldspaden i högre utsträckning än kvinnor. Grävande journalistik som genre har hög status och enligt henne är den även förknippad med manlighet då det främst är män som verkar där (Ibid, 2003:43).

5.2 Fält, habitus och kön som social konstruktion

Toril Moi (1994) diskuterar i sin artikel "*Att erövra Bourdieu*" hur Pierre Bourdieus teoretiska begrepp kan användas inom ramen för feministisk analys. Moi resonerar kring synen på kön som en kapitalform och visar på hur kön kan ses som en social konstruktion vars innebörd är föränderlig.

Moi redogör i artikelns början för Bourdieus klassiska begrepp fält, habitus och doxa. Enligt henne menar Bourdieu att ett fält är ett socialt system där ett spel pågår. Spelet har regler som är specifika för fältet i fråga och det är agenterna inom fältet som spelar spelet. Målet är att härska över fältet genom att få makt över legitimiteten och sedan kunna bestämma vilka andra agenter som ska få legitimitet, det vill säga hög status i förhållande till andra inom samma fält. Ett annat sätt att nå makt är att besitta ett stort symboliskt kapital som är gångbart inom fältet. Med symboliskt kapital menas exempelvis ekonomiskt kapital eller socialt kapital beroende på vad som ger makt och status inom det aktuella fältet. Inom varje fält finns även en habitus som är de erfarenheter, eller tanke-, uttrycks- och beteendevanor, som krävs för att förstå spelets regler och vilka belöningar som finns. En agent tillskansar sig habitus genom praktisk erfarenhet av fältet vilket gör att agentens habitus utvecklas med tiden. Inom varje fält finns även oskrivna regler eller förhållningssätt som är odiskutabla, som kallas för fältets doxa. De agenter som når legitimitet genom att ha mycket symboliskt kapital och därigenom symbolisk makt arbetar för att upprätthålla fältets doxa. Dessa agenter utövar även symboliskt våld gentemot agenter med lågt symboliskt kapital. Symboliskt våld ses inte av agenterna inom fältet som våld men om våldet avslöjas kan det inte längre användas som symboliskt våld. Doxan kan förändras om en social kris uppstår inom fältet, exempel på en sådan kris kan vara klasskamp eller kvinnokamp.

Vidare diskuterar Moi Bourdieus syn på kön som en social konstruktion. Enligt henne menar Bourdieu att synen på biologiska skillnader mellan kvinnor och män som orsaken till sociala skillnader skapar en doxa kring sociala könsskillnader. Ett exempel på hur detta tar sig uttryck är en arbetsdelning som låter män arbeta med högstatusyrken och kvinnor med lågstatusyrken. Därmed

formas de traditonella könsrollerna av en habitus som legitimerar mäns makt över kvinnor. Genom symboliskt våld kommer även kvinnorna att agera frivilligt utifrån doxan vilket Bourdieu kallar för ”självuppfyllande profetia”. Moi menar att det inte finns ett specifikt ”könsfält” utan att kön som social konstruktion verkar inom hela det sociala fältet. Vidare beskriver hon också kön som något föränderligt i såväl värde som i betydelse beroende på social kontext. Därmed bär det med sig ett varierande symboliskt kapital beroende på vilket fält som betraktas. Dock poängterar hon att för det mesta fungerar manlighet som positivt symboliskt kapital och kvinnlighet som negativt symboliskt kapital.

Pierre Bourdieus klassiska begrepp och Toril Moïs syn på kön som social konstruktion vars innebörd och värde är föränderligt kan användas för att förstå prisbelönad journalistik som ett fält. Inom detta fält verkar journalister utifrån den habitus och doxa som råder. Synen på kön som social konstruktion kan skapa en förståelse för hur genusstrukturer tar sig uttryck när journalistik blir prisbelönad.

6. Metod och urval

Denna undersökning är genomförd i två steg med en kvantitativ del och en kvalitativ del. Detta för att i den kvantitativa delen först identifiera generella mönster kopplat till när journalistik prisbelönas. Därefter görs en kvalitativ innehållsanalys av det som framkommer som mest intressant i resultatet av den kvantitativa översikten. Metoddelen är för tydlighetens skull uppdelad i två delar, först beskrivs tillvägagångssättet för den kvantitativa delen av metoden och därefter den kvalitativa delen av metoden.

6.1 Metod kvantitativ översikt

Syftet med att inleda denna undersökning med en kvantitativ översikt är att undersöka om det finns mönster av könsmärkning samt mönster kopplat till ämnesval när journalistik blir prisbelönad. Åsa Nilsson (2010) redogör i kapitlet *Kvantitativ Innehållsanalys* för hur en undersökning görs enligt en kvantitativ innehållsanalys. Hon menar att en kvantitativ innehållsanalys syftar till att identifiera generella mönster som talar för materialet som helhet, vilket är vad denna del av undersökning ämnar göra. Därmed kan intressanta mönster som uppkommer när journalistik blir prisbelönad identifieras för att sedan analyseras djupare i den kvalitativa delen av undersökningen (Nilsson, 2010:125). Den kvantitativa delen av undersökningen är gjord med en deskriptiv ansats vilket går ut på att beskriva det som undersöks. Detta för att undersökningen ämnar beskriva vilka mönster som syns när journalistik blir prisbelönt kopplat till kön och ämnesval (Ibid, 2010:128).

Enligt Nilsson (2010) bygger resultatet av en kvantitativ undersökning på hur väl operationaliseringen är gjord. Med det menas att undersökningens frågeställningar översätts till variabler som fungerar väl som verktyg för att undersöka materialet. Det är nödvändigt att reflektera över vad som undersöks beroende på vilka variabler som valts (Nilsson, 2010:134-135). För att materialet ska kunna kategoriseras tilldelas varje variabel olika variabelvärden. Nilsson menar att det även är viktigt att vara noggrann i valet av dessa och att det finns två regler att utgå från. Den första regeln handlar om noggrannhet och säger att variabelvärdena ska vara uttömmande i förhållande till forskningsproblemet. Det innebär att allt innehåll i materialet ska gå att klassificera med hjälp av variabelvärdena. Ett sätt att möjliggöra detta är enligt Nilsson att ha en övrigt-kategori vilket de variabler där det varit nödvändigt har i denna undersökning. Den andra regeln säger att variabelvärdena ska vara ömsesidigt uteslutande vilket innebär att det inte ska gå att koda samma analysenhet på mer än ett sätt (Nilsson, 2010:141).

Då denna del av studien ämnar undersöka mönster i prisbelönad journalistik kopplat till kön och ämnesval är variablerna bestämda utifrån det (se bilaga 1). Materialet har kodats utifrån den information som angetts om varje journalistiskt verk på prisernas respektive hemsidor. Den sista variabeln behandlar ämnesval och där har materialet kodats utifrån jurygruppernas motiveringar till varför verket har prisbelönats. För en mer detaljerad beskrivning för hur koderna är definierade se kodnyckel (bilaga 2). Efter att materialet kodats har det förts in i ett exceldokument. Därefter har de delar av det kodade materialet som framkommit som mest intressant utifrån studiens frågeställningar sammanställts i diagram och presenterats som undersökningens resultat. Det har sedan analyserats med hjälp av det teoretiska begreppet könsmärkning samt ”hårda” och ”mjuka” nyheter.

6.2 Urval kvantitativ översikt

När ett urval av material till en undersökning ska göras menar Nilsson (2010) att det bör vara representativt för det problem som studien ämnar undersöka. Denna undersökning kräver därmed ett material som innehåller journalistiska verk som fått pris. Urvalet måste dock enligt Nilsson göras utifrån vad som är rimligt för bland annat undersökningens tidsram och ett totalurval är därför i detta fall inte möjligt (Nilsson, 2010:129-130).

Urvalet till denna undersökning består av samtliga journalistiska verk som antingen belönats med Stora journalistpriset eller Guldspaden mellan åren 2000-2014. Samtliga priskategorier har tagits med och även de verk fått Guldspadens hedersomnämning. Anledningen till varför de priserna valdes är att de kan ses som ett mått på vad branschen ser som god journalistik då juryn för bäge

priserna består av verksamma journalister. Att urvalet begränsades till åren 2000-2014 bestämdes dels utifrån den tidigare forskningen då Maria Edström (2006) analyserar material från 2000 och Monika Djerf-Pierre (2003) analyserar material från åren 1991-2001. Därmed tar denna studie vid där de två studierna slutade. Utöver detta fanns en strävan efter att urvalet skulle vara stort nog att kunna dra generella slutsatser från samt vara relevant i tiden. Totalt består urvalet av 164 analysenheter som är journalistiska verk som belönats med antingen Stora journalistpriset eller Guldspaden. Materialet samlades in genom förteckningar över vilka som vunnit respektive år som finns på hemsidorna för de bägge priserna. Samtliga journalistiska verk sammanställdes i en lista och varje analysenhet fick ett identifieringsnummer.

6.3 Metod kvalitativ textanalys

Kristina Lundgren (1997) diskuterar i artikeln *Diskursanalys vs. Massmedieretorik* skillnader och likheter mellan dessa olika grenar inom textanalys. Hon menar att en medieretorisk analysmodell är lämplig när exempelvis prisbelönad journalistik ska undersökas. Detta för att en medieretorisk analysmodell lämnar större utrymme för fler än en tolkning och därmed öppnar dörren för en djupare analys, till skillnad mot exempelvis kritisk diskursanalys (Lundgren, 1997:68).

Den kvalitativa delen av den här undersökningen är genomförd enligt en medieretorisk analysmodell. Kristina Lundgren (1999) redogör i boken *Nyheter – att läsa nyhetstext* för metoden. En medieretorisk analysmodell görs enligt en schematisk modell där ett antal frågor om texten besvaras. Dessa frågor syftar dels till att synliggöra om och hur texten besvarar journalistikens kardinalfrågor: vad, vem, var, när, hur och varför? Frågorna bör även undersöka vilken typ av retorik som journalisten använder sig av samt innehålla ett mått av källkritik. Analysmodellen ska också hjälpa till att synliggöra hur journalistens egna val i skrivandet har påverkat textens utformning. Vidare poängterar Lundgren att frågorna i analysmodellen måste vara flexibla och möjliga att anpassa utefter de olika texterna som ska analyseras eftersom ingen text är helt lik en annan (Lundgren, 1999: 53-57).

I denna undersökning har följande schematiska analysmodell använts:

- *Var, när och hur är artikeln publicerad?* Vilken genre tillhör den? Vad säger rubrik, ingress och disponering av brödtext? Finns det bild och bildtexter? Vad ger de i så fall för associationer och överrensstämmer de med texten i övrigt? Har artikeln anknytning till andra artiklar?
- *Vad handlar artikeln om?* Vad vill den säga och vilket fakturval har gjorts? Ger artikeln

associationer till andra händelser eller liknande situationer?

- *Hur är framförandet, berättarstrukturen och det språkliga gestaltningen?* Hur är ordvalet, stilen och tonen? Ger texten en färdig slutsats eller inbjuder den läsaren till egna tolkningar? Förekommer jämförelser eller värdeladdade ord? Förekommer liknelser, metaforer eller andra retoriska grepp? Vilka associationer väcks? Förekommer stereotyper? Hur beskrivs kvinnor och män?
- *Hur är reporterens förhållande till källor och intervjuade?* Är källorna aktiva subjekt eller passiva objekt? Vem får komma till tals och vem beskrivs eller omtalas? Finns det skillnader avseende detta kopplat till kön?
- *Hur är reporterrollen?* Hur är förhållandet till läsaren och texten? Hur framträder reportern, dolt eller öppet? Finns det ett reporterjag? Befinner sig reportern jämsides med de intervjuade eller är perspektivet något annat? Vilka iakttagelser gör reportern?

6.4 Urval kvalitativ textanalys

Urvalet för den kvalitativa textanalysen är gjort utifrån resultatet av den kvantitativa delen av undersökningen. Det kvantitativa resultatet visade att ämneskategorin sociala frågor var en av de största kategorierna bland de ämnen som journalisterna fått pris för. Det är intressant då det går emot vad den tidigare forskningen kommit fram till och därmed kan indikera att en förändring håller på att ske. Sociala frågor har traditionellt sett varit ett ämne som främst kvinnliga journalister har skrivit om och som inte har haft hög status. Därmed är det intressant att titta på hur journalisterna skriver om sociala frågor. Totalt sett har 33 journalistiska verk sorterats in under sociala frågor (se figur 2 i resultatet). De journalistiska verken förekommer i flera medieformer men urvalet för den här undersökningen har avgränsats till av tidningsartiklar från riks- och lokaltidningar. Anledningen till varför verk som publicerats i tidskrifter valdes bort är att de skiljer sig åt i form och utrymme från artiklar i riks- och lokaltidningar som ofta följer samma mall för reportage eller nyhetsjournalistik. Även etermedier valdes bort då ytterligare dimensioner tillkommer i och med ljud och bild. Visserligen menar Lundgren (1999) att den medieretoriska analysmodellen likväl kan användas på etermedier som på tidningstexter, men hon poängterar även att etermedier kräver andra tekniska begrepp (Lundgren, 1999: 46). Då majoriteten av de journalistiska verken är artikelserier har urvalet avgränsats till artiklarna som publicerats på den första dagen för respektive artikelserie. Anledningen till varför den första publiceringsdagen valdes är att de artiklarna kan ses som ett anförande för artikelserien. Totalt var sju olika journalistiska verk

från riks- eller lokaltidning kategoriserade om sociala frågor. Anledningen till varför endast fem av dem togs med i urvalet var för att de övriga två handlar om diskriminering vilket skulle kunna ses som en egen kategori.

Urvalet består av följande 13 artiklar:

- *"Sebbe visste att han snart skulle dö"*, enskild artikel skriven av Marie Branner och publicerad den 29 augusti 2005 i Göteborgs-Posten.
- *"Dödade av sina män. Aftonbladet avslöjar: Här är alla 153 kvinnor som fallit offer för sina mäns våld."* ur artikelserien *"153 kvinnor"* skriven av Kerstin Weigl och Kristina Edblom och publicerad den 3 maj 2009 i Aftonbladet.
- *"Misstänkt förskingring"*, *"Fickpengarna bara försvann"*, *"Dömd för häleri – ändå fick han bli god man"* *"En felaktig rutin"* och *"Gode mannen: Jag känner mig kränkt"*, fem artiklar ur artikelserien *"Förmyndarna"* skrivna av Bo Torbjörn Ek och Lena Tegström och publicerade den 27 och 29 mars 2010 i Norrländska Socialdemokraten.
- *"Spöket kör en liten bil med utländska skyltar"* ur artikelserien *"Den polske rörmokaren"* publicerad den 10 november 2005 och *"Dagen då Andersson förlorade förståndet"* ur artikelserien *"Rättvisan och dårarna"* skrivna av Maciej Zaremba och publicerade den 28 juni 2006.
- *"Har det blivit fel är det mycket tråkigt"*, *"Oacceptabelt och avskyvärt"*, *"Mamma, hur kom du till Sverige?"* och *"Utsparkad – fick kalla handen av Socialtjänsten"* fyra artiklar ur artikelserien *"Lyd – eller lämna landet"* skrivna av Johanna Hövenmark och publicerade den 14 maj 2014.

6.5 Metoddiskussion

6.5.1 Validitet och reliabilitet

Studiens syfte är att undersöka om och hur genusstrukturer tar sig uttryck när svensk journalistik prisbelönas. Detta har gjorts i två steg med en inledande kvantitativ del där samtliga journalistiska verk som fått antingen Guldspaden eller Stora Journalistpriset 2000-2014 undersöks för att identifiera intressanta mönster. Materialet har kodats utifrån ett fast schema med ömsesidigt uteslutande variabelvärden. Gällande koden ämne kan den ses som problematisk då det inte varit möjligt att inför kodningsarbetet ta del av samtliga 164 journalistiska verk i sin helhet för att

säkerställa att varje verk kodas som rätt ämne. Istället kodades de utifrån motiveringarna som beskriver varför jurygrupperna gett dem pris. Därmed finns det en risk att vissa verk har kodats på ett annorlunda sätt än hur de skulle ha kodats utifrån innehållet i de journalistiska verken.

Utifrån det kvantitativa resultatet har sedan de tidningsartiklar som kodats som sociala frågor undersökts genom en kvalitativ textanalys. Undersökningen har genomförts med hjälp av en medieretorisk analysmodell där samma frågor har ställts till samtliga 13 artiklar i urvalet. Detta har visat på gemensamma mönster i artiklarna. Dock ska generaliseringar kring resultatet göras med viss försiktighet, som alltid i kvalitativa undersökningar på grund av urvalets storlek.

6.5.1 Etiska problem

I undersökningar som handlar om genusstrukturer finns det en utmaning i att inte reproducera de föreställningar som finns kring vad som ses som kvinnliga tillskrivna egenskaper respektive manliga tillskrivna egenskaper. Även om det inte är undersökningens avsikt så kan det finnas en risk att den cementerar normer genom att exempelvis utgå ifrån föreställningen att det endast existerar två kön. Forskning måste vara generaliserande för att kunna dra slutsatser, men hur är en undersökning generaliserande på ett inkluderande sätt? Förhoppningsvis kan en medvetenhet kring detta minska risken för att snäva könsroller reproduceras. I arbetet med denna uppsats har det därför varit viktigt för mig att ständigt påminna mig om att inte utgå ifrån att den prisbelönade journalistiken fortfarande inte är jämställd. Risken är annars att om det finns en stark övertygelse innan om vad undersökningens resultat kan tänkas visa så kan analysen bli en självuppfyllande profetia. I och med min medvetenhet kring detta hoppas jag undvika att slentrianmässigt reproducera gamla stereotyper och missa eventuella förändringar som skett.

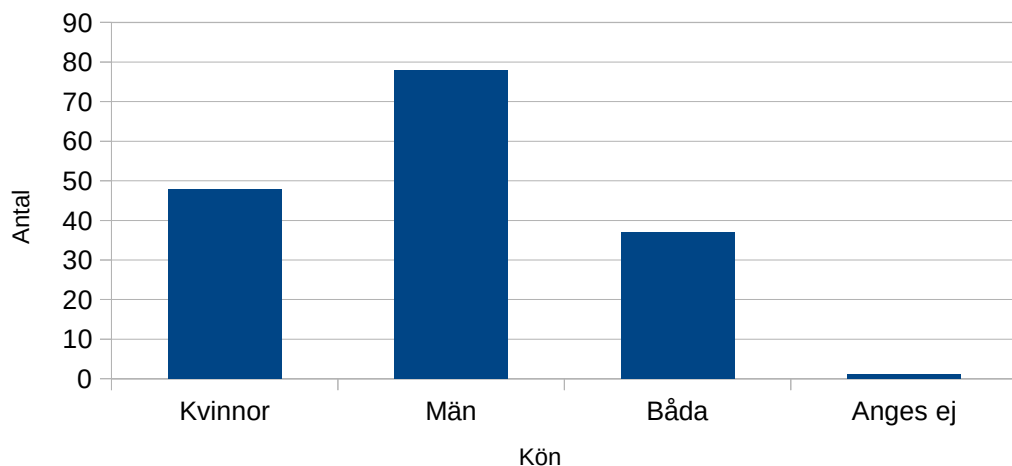
7. Resultat/Analys

Under denna rubrik presenteras studiens resultat uppdelat i två delar. Först presenteras resultatet av den kvantitativa delen av undersökningen med hjälp av diagram. Därefter presenteras resultatet av den kvalitativa textanalysen.

7.1 Resultat kvantitativ översikt

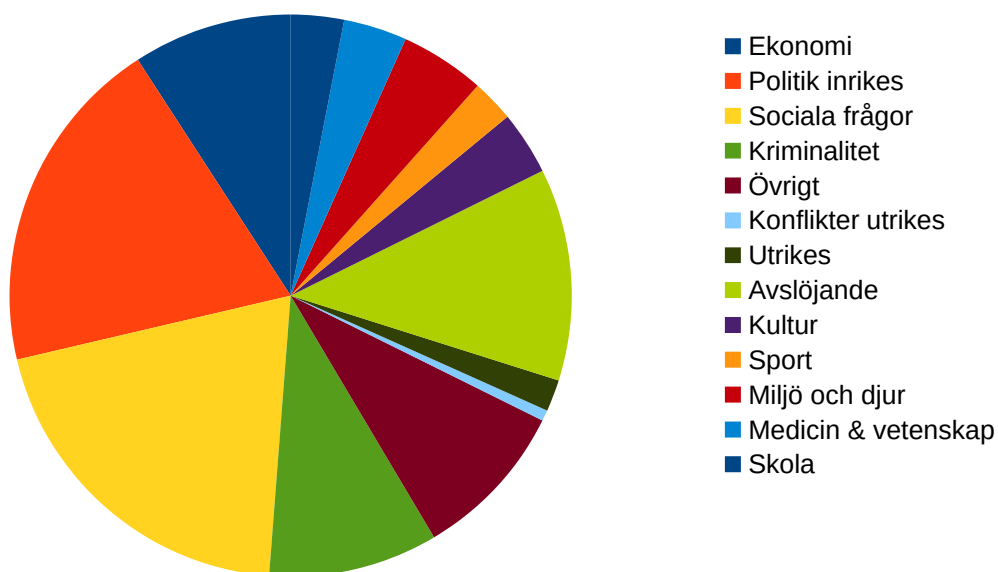
Under denna rubrik presenteras resultatet av den kvantitativa delen av undersökningen.

Figur 1. Könsfördelning pristagare. n= 164

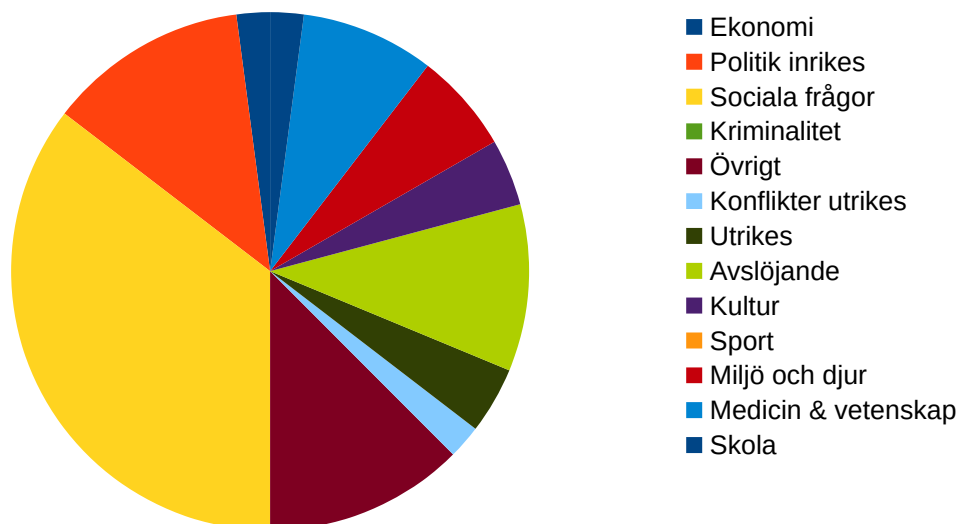
Diagrammet ovan (figur 1) visar könsfördelningen bland pristagarna åren 2000 - 2014. Kategorin båda avser de journalistiska verk som minst en kvinna och minst en man tillsammans fått pris för. Av totalt 164 pristagare är 48 stycken kvinnor, 78 stycken män, 37 stycken båda och 1 anges ej.

Figur 2. Fördelning ämnen samtliga pristagare. n=164

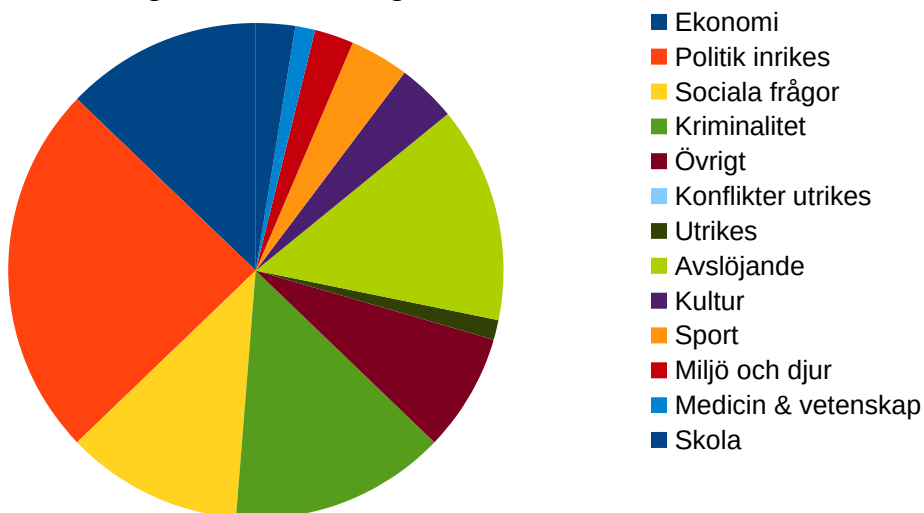
Diagrammet ovan (figur 2) visar fördelningen inom de olika ämneskategorierna när samtliga 164 pristagare är medräknade. De två största kategorierna är politik inrikes där 32 av pristagarna har sorterats in samt sociala frågor där 33 av pristagarna har sorterats in. De två minsta kategorierna är de som berör utrikesfrågor där totalt 4 av pristagarna har sorterats in.

Figur 3. Fördelning ämnen kvinnor n=48

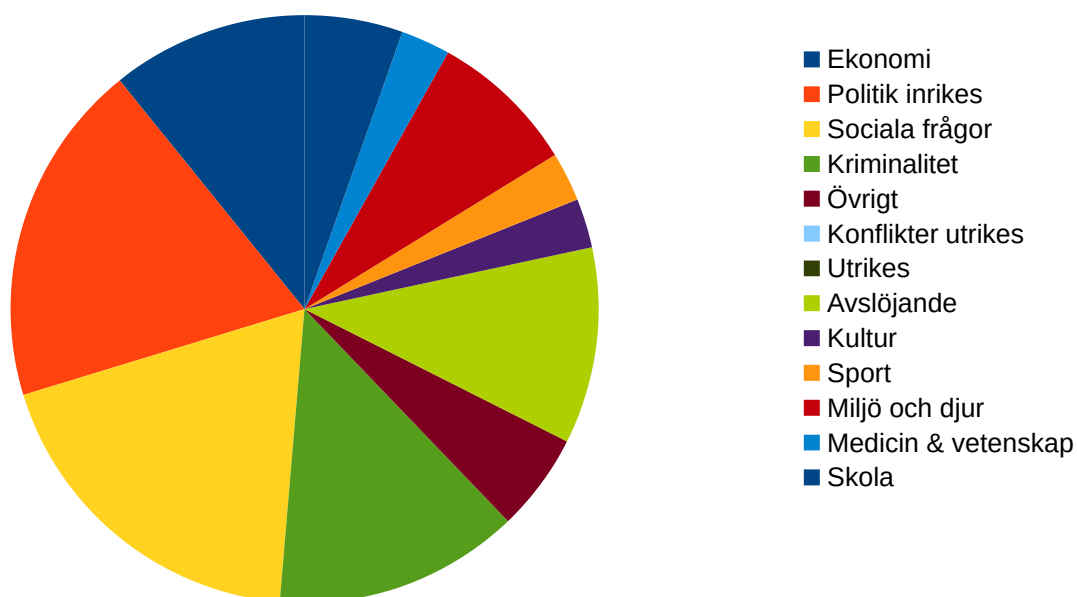
Diagrammet ovan (figur 3) visar fördelningen inom de olika ämneskategorierna hos de kvinnliga pristagarna. Den största kategorin är sociala frågor där 17 av 48 pristagare har sorterats in. Det är lika många som sorterats in under de tre näst största kategorierna politik inrikes, avslöjande och övrigt där sammanlagt 17 av 48 pristagare finns. I kategorin ekonomi har 1 av 48 pristagare sorterats in.

Figur 4. Fördelning ämnen män. n=78

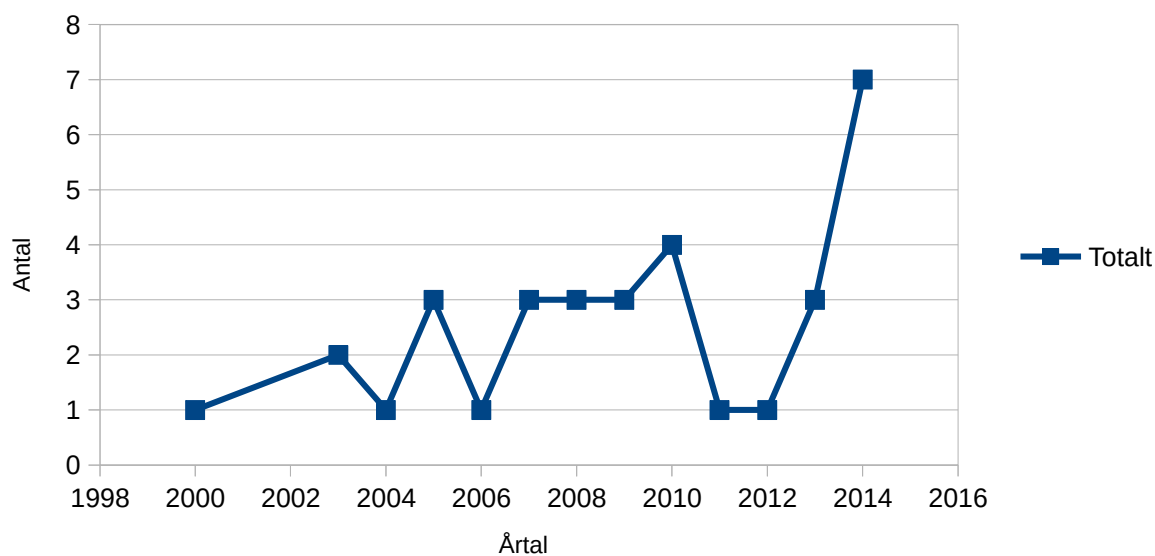
I diagrammet ovan (figur 4) visas fördelningen inom de olika ämneskategorierna hos de manliga pristagarna. Den största kategorin är politik inrikes där 19 av 78 pristagare sorterats in. Därefter kommer kriminalitet och avslöjande där 11 pristagare sorterats in under respektive kategori samt ekonomi där 10 pristagare sorterats in. I kategorin sociala frågor har 9 av 78 pristagare sorterats in.

Figur 5. Fördelning ämnen män och kvinnor. n=37

Diagrammet ovan (figur 5) visar de journalistiska verk som minst en kvinna och minst en man tillsammans har fått pris för. De två största kategorierna är politik inrikes och sociala frågor där 7 av 37 pristagare har sorterats in under respektive kategori.

Figur 6. Sociala frågor över tid.

Diagrammet ovan (figur 6) visar hur många som har fått pris för verk som sorterats in under kategorin sociala frågor 2000-2014. Det visar att andelen pris under kategorin sociala frågor har genomgått mindre förändringar under 2000-talet fram till 2014 då en tydlig ökning skett.

7.2 Analys kvantitativ översikt

Figur 1 ger en tydlig bild av en skillnad mellan antalet manliga och kvinnliga journalister som fått antingen Stora Journalistpriset eller Guldspaden 2000-2014. Av totalt 164 pristagare är 78 stycken män och 48 stycken kvinnor. Det kan med hjälp av Djerf-Pierre (2003) tolkas som att det råder en könsmärkning när journalistik blir prisbelönt och att män oftare får pris än kvinnor. Detta skulle kunna bero på att män fortfarande nomineras till priser i större utsträckning än kvinnor.

Figur 2 visar att sociala frågor är en av de största kategorierna hos samtliga pristagare när det gäller vilka ämnen som blivit prisbelönta. Dock tydliggör Figur 3 och Figur 4 att det främst är kvinnor och kvinnor och män tillsammans som fått pris för journalistiska verk som berör sociala frågor. Hos de manliga pristagarna är politik inrikes den största posten, följt av ekonomi, kriminalitet och avslöjande. Det kan förstås som att det fortfarande råder en könsmärkning kopplat till vilka ämnen män och kvinnor tenderar att skriva om. Könsmärkningen stämmer överens med Djerf-Pierres (2003) teori om ”hårda” och ”mjuka” ämnen vilket därmed indikerar att kvinnor och män blir prisbelönade när de håller sig inom ramen för dessa mönster.

Intressant är att kategorin sociala frågor är en av de största när samtliga pristagare räknas med. Det går emot vad Djerf-Pierre (2003) kommer fram till då hon menar att det är de ”hårda” nyheterna som har högst status. Därmed visar den här undersökningens resultat något annat än hur det traditionellt har sett ut. Detta stöds av figur 6 som visar att kategorin sociala frågor har vuxit under 2000-talet och blivit rekordstor 2014. Det skulle kunna tolkas som att könsmärkningen inom den prisbelönta journalistiken börjar luckras upp och lämnar ett större utrymme för kvinnliga journalister och så kallade ”kvinnofrågor”. Det kan även vara så att resultatet är en effekt av att kvinnor nomineras i större utsträckning.

7.3 Resultat kvalitativ textanalys

7.3.1 ”*Sebbe visste att han snart skulle dö*”

Stora journalistpriset i kategorin Årets Berättare 2005

Pristagare: Journalisten Marie Branner och fotografen Anna von Brömssen, Göteborgs-Posten.

Motivering: "För ett unikt reportage där läsaren får följa något så smärtsamt som ett barns dödskamp, skildrad med värdighet och värme."

Var, när och hur är artikeln publicerad?

”*Sebbe visste att han snart skulle dö*” är publicerad den 29 augusti 2005 i *Göteborgs-Posten* och hör inte ihop med andra artiklar. Det är ett reportage och Branner har träffat intervjupersonerna vid

flera tillfällen. Både rubrik och ingress gör klart att artikeln handlar om Sebbe som inte lever längre. I ingressen får läsaren veta att Sebbe gick i skolan och att han inte hann uppleva ett sista sommarlov. Hans önskan om ett sista sommarlov beskrivs även i början av brödtexten. Det finns flera bilder som visar Sebbe och delar av hans familj. Bilderna är personliga och visar bland annat Sebbe i sjukhussängen och Sebbes syster på hans begravning. Även bildtexterna är brutalt ärliga som resten av artikeln och beskriver bland annat att Sebbe inte vill ha ont längre och längtar efter sin lillebror som är i himlen. Till artikeln hör en faktaruta som bland annat handlar om att förlora ett syskon.

Vad handlar artikeln om?

Artikeln handlar om 16-åriga Sebastian Rajakero, Sebbe, som går bort i cancer och om hur han och hans mamma Sussie och pappa Palle upplever det. Även hans småsyskon Samuel och Bella förekommer i texten. Läsaren får följa med under den sista tiden av Sebbes liv. Som en parallellhistoria berättas det om Johannes, Samuels tvillingbror, som dog i plötslig spädbarnsdöd 12 år tidigare. Artikeln är en skildring av hur det kan vara för en familj att förlora ett barn. Den kan ge associationer till att förlora en familjemedlem och framförallt barn som är sjuka.

Hur är framförandet, berättarstrukturen och det språkliga gestaltningen?

Tonen i artikeln är varm men inte sentimental. Den är skriven med ett rakt språk som inte lindar in det svåra ämne den berör. Ordvalen är enkla och lätta för läsaren att ta till sig. Texten beskriver hur händelsen är för just den här familjen, men lämnar läsaren till reflektion och eventuella tolkningar kring hur det skulle vara att själv vara med om detta. Det finns en hel del retoriska grepp, bland annat metaforer och liknelser. Beskrivningar som är kopplade till Sebbes sjukdom blandas med mer vardagliga saker. Branner blandar även långa och korta meningar vilket skapar en rytm i läsandet.

Plötsligt skriker Sebbe högt. Han får en extrados morfin men blir illamående och kräks. Palle hjälper honom in till sängen, en arm runt honom, den andra drar droppställningen med alla pumpar. Sussie ringer barnonkologen, jouren måste hit för att höja doserna. Hon rabblar doser, Sebbe kräks igen, Samuel hämtar nya spypåsar. Bella läser läxor. Jouren är på väg. På tv:n rullar Fame Factory. Det luktar nybryggt kaffe.

(Branner, 2005)

Ibland blir språket mer poetiskt och målande, speciellt i slutet av texten. Artikeln handlar om ett väldigt tungt ämne som läsaren i eftertanke i och med ordvalen.

Det är tretton korta steg i gräset mellan Sebbes och Johannes gravar på Ture kyrkogård. Tretton steg och tolv år. //...// Runt Johannes gravsten har gräset och blommorna haft lång tid på sig att slå rot. Sebbes grav är ett öppet sår.

(Branner, 2005)

Hur är reporterens förhållande till källor och intervjuade?

Det märks att Branner har spenderat mycket tid med familjen och att ett förtroende har vuxit fram. Hon är insläppt i familjens allra innersta vilket syns både i text och i bild. Sebbe, Palle och Sussie är alla aktiva subjekt och Branner är en fluga på väggen som iakttar dem och återger det hon ser. Sebbes småsyskon Bella och Samuel medverkar i texten men citeras inte. Sebbes föräldrar Sussie och Palle har centrala roller i texten och får berätta hur det är för dem men de är också med som biroller när Sebbe själv är i fokus. Sussie får prata mer än Palle men de medverkar lika mycket i texten. Det finns skillnader i hur de beskrivs, de uttrycker sin sorg på olika sätt.

Sussie sitter på golvet med en filt om benen. Tårarna rinner ner för kinderna.

(Branner, 2005)

Palle är sammanbitet rasande. På det orättvisa, på att de har fått lära känna en kille i 15 år och sedan tvingas se på när han kämpar mot smärtorna, på att inte kunna hjälpa.

(Branner, 2005)

Något som bidrar till känslan av närhet till det som sker är att Sebbe får berätta hur han upplever att vara sjuk och veta att han snart ska dö. Han är ett barn men får ändå själv beskriva sina känslor istället för att hans föräldrar gör det åt honom.

Jag vet inte varför det blev jag som blev sjuk. Kanske för att jag är äldsta barnet? Men jag tycker att någon annan kunde fått min cancer istället, någon som redan är dödssjuk, eller någon som förtjänat det, någon som dödat en människa.

(Branner, 2005)

Hur är reporterrollen?

Branner framträder som reporter i form av iakttagelser och miljöbeskrivningar. Det märks av i texten att hon är på plats, även om det inte står uttalat. Hon har ett nära förhållande till texten,

rimligen har det varit en betydelsefull artikel att skriva. Det är även tydligt att hon har spenderat mycket tid med familjen, att hon kommer dem nära och får tillgång till deras tankar och känslor. Hon befinner sig bredvid dem och iakttar det som sker. Men det är också tydligt att hon har pratat mycket med dem och lärt känna dem.

Vi pratar om hopp. Den lilla täta cirkeln av människor nära Sebba säger att han börjar ge upp. Pojken med kvicksilver i benen och sylvass humor - även när allt är svårt - har slutat hoppas. När ger man upp?

(Branner, 2005)

7.3.2 153 dödade kvinnor

Guldspadens hedersomnämning 2009

Pristagare: Journalisterna Kerstin Weigl och Kristina Edblom, Aftonbladet.

Motivering: ”För en komplett kartläggning av 153 svenska kvinnors brutala men ofta osynliga öden och den skandalösa bristen på rättsliga följder.”

Var, när och hur är artikeln publicerad?

Artikeln är publicerad 3 maj 2009 i *Aftonbladet*. Den är den första artikeln i en sju dagar lång artikelserie. ”Dödade av sina män. *Aftonbladet avslöjar: Här är alla 153 kvinnor som fallit offer för sina mäns våld.*” lyder den dramatiska rubriken. Även bilder och bildtexter ger en dramatisk effekt. Alla dödade kvinnor presenteras med namn, bild och en kort beskrivning i de fall som journalisterna fått anhörigas tillåtande. Även ingress och brödtext andas allvar vilket skapar en känsla av att det är ett viktigt ämne. Texten är väldigt personligt skriven och en uppmaning till läsaren att ta till sig artikelserien.

Vad handlar artikeln om?

Artikeln är inledningen till en artikelserie som handlar om alla kvinnor som blivit dödade av män i sin närhet mellan 2000-2009. Den består dels av en text där Weigl och Edblom presenterar ämnet med fakta och en uppmaning om att börja prata dessa kvinnor. Deras text kompletteras med en presentation av samtliga 153 kvinnor. Det är första gången en sån här kartläggning görs, vilket också poängteras i artikeln, och det ger en stark effekt att se alla dessa dödade kvinnor samlade.

Weigl och Edblom har valt ut fakta som berör och väcker starka känslor. En tanke bakom detta kan

vara att skapa engagemang då det är en inledningsartikel som kan ha syftet att göra läsarna nyfikna. Informationen som de presenterar handlar om de dödade kvinnorna, de ger exempel på hur och var de blivit dödade och hur många som hade barn. Detta bidrar till att förmänskliga kvinnorna och läsaren förstår att det handlar om verkliga personer. Läsaren får även veta att journalisterna har jobbat med artikelserien i tre månader vilket ger en viss tyngd till deras arbete. Wiegl och Edblom beskriver även kort hur rättsväsendet ser på dessa händelser och att mäns våld mot kvinnor är ett strukturellt problem – och inte handlar om enskilda individer.

Vi vet hur de levde, hur de dog och varför. Vi känner deras historia. Vi har talat med deras anhöriga.

(Edblom & Wiegl, 2009)

Sättet artikeln är skriven på ger associationer till sättet kvällstidningar ofta skriver om kriminalitet. Dramatiska och värdeladdade ord som ”dödade” och ”fallit offer” i rubrik och ingress fångar läsarens blick och intresse.

Låt oss tala om hur kvinnorna ropat på hjälp...// Om barnen som förlorar en förälder - eller båda sina föräldrar. Som såg sin mamma dö.

(Edblom & Wiegl, 2009)

Dragbilden är ett porträtt av en av kvinnorna, hon är ung och tittar rakt in i kameran med ett leende. Bilden på henne lockar läsaren till att läsa vidare och förfäras över hur detta kunde drabba henne. Även bildtexten med information om kvinnan bidrar till detta.

”Liv Lindgren, 23. Liv ville rädda jordklotet. Allra mest orolig var hon för delfiner, späckhuggare och regnskogen. Hon och pojkvännen bodde sedan en tid tillsammans i Skyttetorp utanför Uppsala. Men han blev allt mer kontrollerande. Hon ville inte att de skulle vara tillsammans längre. Han ströp henne och tog sedan sitt eget liv. Dödad 18 januari 2009.”

(Edblom & Wiegl, 2009)

Hur är framförandet, berättarstrukturen och det språkliga gestaltningen?

Tonen i artikeln är dramatisk. I och med den tydliga fakta som presenteras skapas ett förtroende för att journalisterna har gjort en välarbetad research. Stilen stämmer överens med hur artiklar i

Aftonbladet brukar se ut med ett enkelt språk som trycker på de knappar som finns inom ämnet. Ord som ”avslöjar” och ”unikt” vittnar om att artikelserien ska berätta något som läsaren inte redan vet och lockar till att köpa alla tidningar där artikelserien ingår. Ett tydligt retoriskt grepp är informationen som ges om de dödade kvinnorna. Läsaren tvingas ta till sig att det är verkliga människor som blir dödade på ett sätt som ständigt fortgår. De ger exempel på kvinnornas åldrar, yrken och hur de blivit dödade. Bilderna på alla kvinnor gör det visuellt enkelt för läsaren att förstå hur många det faktiskt rör sig om. Det finns retoriska grepp i texten, exempelvis varvas korta och långa meningar. Det finns även en retorisk fråga som dels lämnar kvar läsaren i funderingar om samhällets ansvar.

Ungefär 17 kvinnor varje år. År efter år efter år. Kunde någon av dem ha räddats?

(Edblom & Wiegl, 2009)

Hur är reporterens förhållande till källor och intervjuade?

De källor som öppet benämns i texten (dock inte med namn) är de dödade kvinnornas anhöriga. Wiegl och Edblom skriver att de har kartlagt mordet och dråpen och det kan tänkas att de har tagit del av förundersökningar och rättegångsprotokoll, dock uttalas inte det i texten. Kvinnorna beskrivs i bildtexterna med information som Wiegl och Edblom samlat in men det nämns inte vartifrån. Dock kan det tänkas vara anhöriga som har berättat. I ingressen citeras en polis men det står inte var Wiegl och Edblom har läst eller hört det.

Bara en vanlig familjetragedi, sa en polis avfärdande i mars då en kvinna i Nyköping dödats av sin man.

(Edblom & Wiegl, 2009)

Hur är reporterrollen?

Det finns ett nära förhållande till läsaren då Wiegl och Edblom vänder sig direkt till läsaren vid ett flertal tillfällen med uppmaningar om att börja prata om det som artikeln handlar om. De vänder sig även direkt till läsaren i textens sista mening ”De flesta har du aldrig hört talas om” vilket skapar en effekt språkmässigt. Journalisterna är väldigt närvarande i texten, både med åsikter och med sina reporterjag. Deras bild-bylines är tagna ovanifrån och de tittar rakt in i kameran med allvarsamma blickar och miner. Ett exempel på hur de tar ställning i texten kommer i sista stycket.

En sak bara. Låt oss sluta säga "familjetragedi". Det betyder ett för utomstående obegripligt drama. Men privat. Som vi inte bör lägga oss i.

(Edblom & Wiegl, 2009)

7.3.4 "Förmyndarna"

Guldspaden i kategorin liten tidning 2010

Pristagare: Journalisterna Bo Torbjörn Ek och Lena Tegström, Norrländska Socialdemokraten

Motivering: "För ett avslöjande av missförhållanden inom en sällan granskad myndighet vars bristande kontroll lett till att samhällets svagaste kunnat utnyttjas av långt ifrån goda män".

Var, när och hur är artikeln publicerad?

Artiklarna är en del av en artikelserie som publicerades i *Norrländska Socialdemokraten* mellan 29 mars och 13 april 2010. I den här undersökningen analyseras fem av artiklarna varav den ena publicerades som ett avstamp inför artikelserien den 27 mars och de övriga publicerades den 29 mars på artikelseriens första dag. Samtliga artiklar är nyhetsartiklar som behandlar olika aspekter av ämnet. Det finns även faktarutor om vad en god man gör och vem som kan få en god man. Det redogörs även för hur kontrollen av goda män bör se ut. En av artiklarna är ett reportage som handlar om en av de drabbade personerna. Rubriker och ingresser är tydliga enligt mallen för nyhetsartiklar, "*Misstänkt förskingring*", "*Fickpengarna bara försvann*", "*Dömd för häleri – ändå fick han bli god man*" "*En felaktig rutin*" och "*Gode mannen: Jag känner mig kränkt*". Endast genom att titta på rubrikerna går det att få en bild av vad granskningen handlar om. Bilderna är även dem typiska för nyhetsartiklar, två av dem är porträtt på de intervjuade och den tredje visar en fasaden av Bodens kommunhus.

Vad handlar artikeln om?

Artiklarna handlar om att goda män i Bodens kommun misstänks ha förskingrats pengar från personerna vars ekonomi de har haft ansvar för. Den första artikeln som publicerades inför artikelserien handlar om två fall av misstänkt förskingring och intervjuer med kammaråklagaren i målet samt med ordförande i överförmyndarnämnden. Huvudartikeln "*Fickpengarna bara försvann*" handlar om 75-åriga Stig Öman vars gode man är misstänkt för förskingring. Det är hans brorson Jim Öman som numera är hans gode man som främst intervjuas. Men även Stig Öman finns med i texten. De andra artiklarna handlar om gode mannens bakgrund, en intervju med den gode mannen och en intervju med ordförande i överförmyndarnämnden Bo Elmgren där han får stå till

svars för hur detta kan ha skett. Artiklarna kompletterar varandra vad gäller fakturval på så sätt att de handlar om olika bitar av händelsen. Läsaren får en tydlig bild av vad som har hänt och samtliga parter får uttala sig. Artiklarna kan ge associationer till andra händelser när människor med makt utnyttjar människor i beroendeställning till dem.

Hur är framförandet, berättarstrukturen och det språkliga gestaltningen?

Stilen i samtliga texter följer mallen för hur nyhetsartiklar vanligen skrivs. Rubrik och ingress har teckning i brödtexten och det är inte språket utan innehållet som står för dramatiken. Den artikel som sticker ut från de andra vad gäller ton och ordval är reportaget om Stig Öman vars gode man är misstänkt för förskingring. I den första artikeln "*Misstänkt förskingring*" nämns han också men på ett avskalat sätt som passar en nyhetsartikel.

I det andra fallet gäller anmälan en 75-årig man, som hade en god man. Den misstänkte gode mannen kan ha förskingrat hundratusentals kronor, enligt anmälaren.

(Ek & Tegström, 2010a)

I reportaget "*Fickpengarna bara försvann*" har Ek och Tegström använt ett mer målande språk och där förekommer värdeladdade ord i större utsträckning. Läsaren får också veta fler detaljer om hur tillvaron sett ut för Stig Öman, exempelvis att han inte har haft varken kläder eller skor. Sättet de beskriver Stig Öman är inte lika distanserat som i den första nyhetsartikeln.

Det här är en historia om en man som varit ledamot i Bodens kommunfullmäktige och höll på att sluta utblottad på ett äldreboende.

(Ek & Tegström, 2010b)

Hur är reporterns förhållande till källor och intervjuade?

Förhållandet till intervjupersonerna skiljer sig åt mellan reportaget och de övriga texterna. Ek och Tegström har ett stramare förhållningssätt till sin källor i nyhetsartiklarna jämfört med reportaget. Alla som är inblandade får komma till tals i olika artiklar, även den gode mannen. De poängterar i reportaget att artikeln bygger på Stig Ömans brorson och nya gode man Jan Ömans berättelse. Av alla som intervjuas är endast en kvinna, hon är kommunjurist och sekreterare i överförmyndarnämnden i Luleå kommun (Ek & Tegström, 2010c).

Stig Öman beskrivs å ena sidan som en person i en svag position som fallit offer för den gode

mannens utnyttjande. Å andra sidan poängterar Ek och Tegström att han förefaller vara piggt och beskrivningen ger ett intryck av en sympatisk människa som läsaren kan tycka om.

Stig Öman har värk, men följer med med pigga ögon och spetsfundiga kommentarer. På bordet framför honom ligger Norrskensflamman.

(Ek & Tegström, 2010b)

Hur är reporterrollen?

Reporterrollerna är distanserade till texterna så som det vanligen brukar se ut i nyhetsartiklar. Dock framträder reporterjagen i form av intervjufrågor och följdfrågor. Annars får innehållet stå för sig själv utan personliga tankar eller åsikter i från journalisterna. Det nämns heller ingenting om hur arbetet med granskningen har sett ut. Reporterrollerna är dolda i samtliga artiklar, dock framträder de i reportagets ingress och återknyter där till artikeln som publicerades inför granskningen.

I dag startar NSD en granskning av överförmyndarnämnden. Vi börjar med 75-åringens fall. Hans namn är Stig Öman.

(Ek & Tegström, 2010b)

7.3.5 "Den polske rörmokaren" och "Rättvisan och dårarna".

Stora journalistpriset i kategorin Årets berättare 2006.

Pristagare: Journalisten Maciej Zaremba, Dagens Nyheter

Motivering: "För att han med sitt täta och ifrågasättande berättande ständigt ger nya insikter i komplexa strukturer i det svenska samhället."

Var, när och hur är artikeln publicerad?

Båda artiklarna är publicerade i *Dagens Nyheter*. Inledningsartikeln i serien "Den polske rörmokaren" heter "Spöket kör en liten bil med utländska skyltar" och är publicerad 10 november 2005. Inledningsartikeln i serien "Rättvisan och dårarna" heter "Dagen då Andersson förlorade förståndet" och är publicerad 28 juni 2006. Båda artiklarna är reportage, skrivna med en personlig stil. Rubrikerna ger associationer till det skönlitterära sättet att skriva vilket även går igen i vissa delar av brödtexterna. Bilderna är dock mer typiska för nyhetsartiklar, i ena är det porträtt av den intervjuade och den andra består av en genrebild där orden "fängelse" och "vård" syns på lotterilappar. Båda artiklarna är inledningsartiklar i artikelsier.

Vad handlar artikeln om?

Artiklarna handlar om två olika samhällsfrågor. ”*Spöket kör en liten bil med utländska skyltar*” handlar om hur människor förflyttar sig inom Europa för att arbeta. Zaremba tar avstamp i hur polska rörmokare som arbetar i Frankrike i och med den fria rörligheten debatterades kraftigt 2004. Därefter beskriver han exempel på hur arbetskraft flyttat till olika europeiska länder. ”*Dagen då Andersson förlorade förståndet*” handlar om hur rättsväsendet behandlar psykiskt sjuka och friska människor som begår brott lika. Det vill säga, lagen tar inte hänsyn till om en människa är sjuk eller inte. Som ett exempel jämför Zaremba den juridiska gången i två liknande fall, det ena fallet prövades i domstol 1968 och det andra 2003.

Hur är framförandet, berättarstrukturen och det språkliga gestaltningen?

Vad gäller språkbruket är artiklarna lika varandra, även om de handlar om helt olika ämnen. Zaremba har en utpräglad stil när han skriver vilket gör artiklarna personliga. Han är tydlig med vilken slutsats han vill att läsaren ska dra av det han skriver. Tonen är stundtals raljerande och sarkastisk vilket kan vara ett grepp Zaremba använder för att göra sin poäng.

Jag fick gå på kurs för att förstå allvaret i justitierådets anmärkning. Hur många vet att "anmärkningsvärt" är en grov svordom på den dialekten? Står det så i en utredning betyder det "helt oacceptabelt". Skriver de "synes måhända mindre väl lämpad för uppgiften" menar de "helt inkompetent".

(Zaremba, 2006)

Han har märkliga förmågor, den vandrande hantverkaren. Till exempel klyver han lojaliteter hos annars laglydiga medborgare. När jag nämner för en kollega att jag håller på med den polske rörmokaren blir hon alldeles rosigt av upphetsning. "Va! Känner du en? Är han ledig?" Hon drömmer på nätterna om en utlänning med rörtång.

(Zaremba, 2005)

Zaremba använder sig av många retoriska grepp för att göra språket levande. Bland annat finns det gott om både retoriska frågor och parenteser.

Han låter litet indignerad över sina landsmän, men jag säger att jag förstår dem. Varför skall man bära plank, rensa jordgubbar eller ledas ihjäl som väktare, när man kan spela biljard, lyfta akassa eller sjukpenning och komma upp i nästan samma inkomst?

(Zaremba, 2005)

Hur är reporterns förhållande till källor och intervjuade?

Zaremba växlar mellan att berätta om människor och låta dem själva berätta. I ”*Spöket kör en liten bil med utländska skyltar*” intervjuar han olika personer, i vissa fall återger han vad de har sagt och i andra fall citeras de direkt. Det är främst män som figurerar i texten, det enda kvinnorna är hans kollega och en odefinierad grupp norska kvinnor. I båda fallen återger han vad de har sagt.

*Även kvinnorna verkar tillfreds, i alla fall i Ålesund. "Det är alltid kul med nytt kött i byn".
Det färska köttet kommer från bemanningsföretaget Lossekompaniet. De är bilmekaniker
från Halmstad som lossar fryst fisk för 60.000 per månad. De är inte som norska gutter.
Riktiga kavaljerer, som ringer dagen efter eller rentav bjuder på restaurang...*

(Zaremba, 2005)

Även i ”*Dagen då Andersson förlorade förståndet*” växlar Zaremba mellan att själv återge vad källorna sagt och att citera dem. Han återger inte var han läst informationen om de två rättsfallen som artikeln handlar om, men i och med att han hänvisar till rättegången skulle det kunna vara så att han bland annat läst rättegångsprotokoll. I vissa fall när han beskriver vad personer har sagt görs detta ett sätt som gör det svårt för läsaren att uppfatta om det verkligen är ett riktigt citat eller ett retoriskt knep för att göra en poäng.

Jag har mött några av dessa granskare, de vrider sina händer. "Varför har ingen noterat att vi omyndigförklarat Rättsmedicinalverket? Vi skrev ju anmärkningsvärt flera gånger!"

(Zaremba, 2006)

Hur är reporterrollen?

Zaremba är mycket närvarande i bägge texterna, på ett sätt som inte alla journalister skulle komma undan med att vara. Han är synlig i form av ett återkommande reporterjag men också med personliga tankar och åsikter kring ämnena som artiklarna handlar om. Utöver det går det att identifiera honom i tonen och stilen i språket som används. I bägge reportagen finns exempel på när reporterjaget är synligt tillsammans med de han intervjuar, kanske som ett sätt att visa att han lyckas komma nära människorna han möter och på så sätt får tillgång till information av dem.

"Det låter lite Grönköping", säger jag försiktigt. "Ganska mycket, tycker jag", morrar Dag Victor. //...// Det är hans uppgift att i sista instans se till att svenska vettvillingar, som de enda vettvillingar i världen, fälls ansvariga och bestraffas för sina dåd. En otacksam

uppgift för en klassiskt bildad jurist, framgår av vårt samtal. Hans ställning hindrar honom från att lätta sitt hjärta, men nu visar han mig denna produkt för att jag skall dra mina egna slutsatser.

(Zaremba, 2006)

I tio år har Janis Ozols pendlat till Sverige. //...// "Varför finns det inga hantverkare i Sverige? Har alla satsat på att bli filmstjärnor? Folk ringer hela tiden, men jag går inte under 100 kronor i timmen." Janis, Janis, svarar jag, det här är inte lagligt. "Jag vet, men vad skall jag göra? Jag vill inte ha det som mina föräldrar." Men skatten då? Då upplyser Janis mig att noll minus noll brukar bli noll. Inget av de jobb han gjort genom åren hade blivit gjorda om de varit vita.

(Zaremba, 2005)

7.3.6 "Lyd eller lämna landet"

Guldspadens hedersomnämning 2014

Pristagare: Johanna Hövenmark, Norrbottens-Kuriren.

Motivering: "För sin granskning av hur utländska kvinnor som utnyttjas av män lämnas därhän av samhällets institutioner".

Var, när och hur är artikeln publicerad?

Artiklarna publicerades 14 maj 2014 och är en del av artikelserien "Lyd – eller lämna landet" som publicerades i Norrbottens-Kuriren 14-17 maj 2014. Artiklarna följer ramen för hur nyhetsjournalistik vanligen skrivs. Två av rubrikerna är citatrubriker "Har det blivit fel är det mycket tråkigt" och "Oacceptabelt och avskyvärt". En rubrik är en retorisk fråga som återfinns i brödtexten "Mamma, hur kom du till Sverige?" och den sista är en klassisk nyhetsrubrik "Utsparkad – fick kalla handen av Socialtjänsten". Bilderna är anonymiserade bilder på Nantida som intervjuas och hennes barn. Utöver dem finns porträttbilder på övriga intervjuade. Det finns faktarutor till varje artikel som förklarar olika delar av ämnet.

- *Vad handlar artikeln om?*

Artiklarna handlar om hur thailändska kvinnor som utsetts för fruimport (att svenska män inleder en relation med utländska kvinnor med syftet att utnyttja dem på olika sätt) blir svikna av de svenska institutioner som normalt sett ska hjälpa utsatta människor. Huvudartikeln "Mamma, hur kom du

till Sverige?” handlar om Nantida från Thailand som flyttade till en man i Sverige. Han kastade ut henne efter en tid och så gjorde även nästa man hon träffade. Hon var höggravid och saknade bostad och pengar men trots det fick hon ingen hjälp av Socialtjänsten utan fick vända sig till en kvinnojour. Både Nantida och männen har fått figurerade namn. Artiklarna kompletterar varandra vad gäller faktaurval för att ge en bild av händelsen. I huvudartikeln får Nantida beskriva vad som hände henne och i de övriga artiklarna handlar om Socialtjänsten, om kvinnojouren samt om tvåårsregeln för att få uppehållstillstånd. Hövenmark sammanfattar själv vad artikelserien ska handla om i inledningen av huvudartikeln.

Varje år förenas tusentals personer från andra länder med en älskad partner i Sverige. Den här granskningen handlar inte om dem. Eller ens om kärlek. Den handlar om hur lagstiftningen gynnar män som likställer kvinnor med handelsvaror.

(Hövenmark, 2014a)

- *Hur är framförandet, berättarstrukturen och det språkliga gestaltningen?*

Språket och stilen är typisk för nyhetsjournalistik. Det är intervjupersonerna och fakta som för berättelsen framåt snarare än formuleringar och journalistens uttalade åsikter. Dock avviker reportaget om Nantida från de övriga texterna då språket i den artikeln är mer målande och gripande. Det är tydligt att Hövenmark vill skapa sympatier för Nantida och att slutsatsen är att samhället har svikit henne och andra kvinnor i hennes situation. Dock visar Hövenmark med statistik och information från kvinnojouren att Nantidas berättelse bara är ett av många exempel. Något som språkligt bryter mot hur det vanligen brukar se ut i nyhetsartiklar är ingresserna. Vanligtvis innehåller de den viktigaste informationen i brödtexten. I dessa artiklar fungerar de dock mer som en krok in i texten, vilket framförallt visar sig i reportaget om Nantida.

Nantida arbetar i en turistort i Thailand när hon möter Erik. Han ska bli den första av två män som kastar ut henne på gatan i Sverige.

(Hövenmark, 2014a)

I ingressen i artikeln *”Utsparkad – fick kalla handen av Socialtjänsten”* finns en liknelse som får symbolisera Socialtjänstens bemötande av Nantida. De har i uppgift att hjälpa kvinnor i hennes situation men trots det fick hon inte hjälp.

Nantida var gravid och utan bostad, pengar eller socialt nätverk. Socialtjänsten ska hjälpa

kvinnor i hennes situation. Ändå fick hon kalla handen.

(Hövenmark, 2014d)

I artikeln *"Har det blivit fel är det mycket tråkigt"* ställer Hövenmark Socialtjänsten till svars för de inte har hjälpt Nantida. Hon intervjuar Kerstin Larsson, chef för individ- och familjeomsorgen. Genom följdfrågorna är det tydligt att hon anser att de har gjort fel och att hon ifrågasätter hur det kan ha gått till.

En höggravid kvinna står plötsligt utan bostad. Måste inte Socialtjänsten agera oavsett vad som lett till att hon hamnat där?

(Hövenmark, 2014b)

Vad gäller språket i övrigt finns det inte så många retoriska grepp i och med att texterna är så nyhetsmässigt skrivna. Men i huvudartikeln *"Mamma, hur kom du till Sverige?"* skriver Hövenmark i presens vilket gör Nantidas berättelse levande för läsaren. Det blir lättare att leva sig in i det som har hänt.

Efter ett halvår ser Erik till att Nantida får ett tillfälligt säsongarbete i en annan stad. I samma veva dyker det upp ytterligare en kvinna i hemmet.

(Hövenmark, 2014a)

- *Hur är reporterns förhållande till källor och intervjuade?*

Hövenmark är noga med att redogöra för sina källor för den information som presenteras i artiklarna. Exempelvis har hon med utdrag från Socialtjänstlagen och information om tvåårsregeln från Migrationsverket. Vad gäller de intervjuade får de flesta som bör få komma till tals göra det. Nantida får berätta sin historia, kvinnojouren får berätta om sin verksamhet och bekräfta Nantidas historia, Socialtjänsten får stå till svars och en expert får redogöra för lagstiftningen. De enda som inte får komma till tals utan endast omtalas är männen. Artiklarna beskriver hur de utnyttjar kvinnor och det är kvinnornas perspektiv som är i fokus. Hövenmark visar också hur dessa kvinnor blir svikna av samhället och att lagstiftningen förvärrar situationen för dem.

Nantida skickas nu till Per som bor i Bodens kommun. I huset råder tystnad när Per är nykter, men när han är full skriker han åt Nantida.

(Hövenmark, 2014a)

Det tvååriga uppehållstillståndet utnyttjas av oseriösa män och låser in kvinnor i dåliga relationer. Om förhållandet med mannen bryts inom två år utvisas kvinnan.

(Hövenmark, 2014c)

Nantida får inte tillgång till den introduktion i samhället som omfattar andra invandrare. Hon vet inget om rättsväsende, polis, socialtjänst och kvinnojourer. Det är Eriks godtycke som sätter ramarna för livet.

(Hövenmark, 2014a)

Däremot beskrivs kvinnorna runtomkring Nantida som hjälpsamma och de ser till att hon får den hjälp som hon behöver och har rätt till.

En person i närheten sticker till Nantida busspengar och ibland även livsmedel. Andra kvinnor i grannskapet kommer med matkassar. Kvinnan från Thailand som Nantida lärt känna, hjälper henne att hitta numret till Socialtjänsten och kvinnojouren i Boden.

(Hövenmark, 2014a)

- *Hur är reporterrollen?*

Hövenmark är närvarande i form av följdfrågor men i övrigt är reporterrollen dold. Det finns inget synligt reporterjag. I artikeln ”Mamma, hur kom du till Sverige?” upplevs Hövenmark vara närmare intervjupersonen Nantida än i de övriga intervjupersonerna i de andra artiklarna. Hon upplevs som en allierad till Nantida och till andra kvinnor som är i samma situation. Det visar sig även i intervjun med Socialtjänsten och hennes åsikt om att det som skett är fel.

Hur kan hon ta det ansvaret när hon inte kan språket, saknar socialt nätverk, pengar och kunskap om svenska myndigheter?

(Hövenmark, 2014b)

In artiklarna ”Utsparkad – fick kalla handen av Socialtjänsten” och ”Oacceptabelt och avskyvärt” är Hövenmark osynlig som reporter, där får intervjupersonerna och informationen helt stå för innehållet.

7.3.7 Sammanfattning kvalitativt resultat

I resultatet går det att identifiera fyra drag som samtliga artiklar har gemensamt men på olika nivåer i texten. Dessa drag kan ses som en indikation på hur en journalist bör skriva om sociala frågor för att bli prisbelönt. Här presenteras de fyra dragen som en sammanfattning av det kvalitativa resultatet.

1) För det första underbyggs samtliga berättelser med fakta och information som visar att ämnet i någon mån är ett strukturellt problem som går utanför den enskilda personen. Även om ämnena är gripande och det är lätt för läsaren att skapa sympatier för respektive "case" är journalisterna noga med att sätta berättelsen i ett större sammanhang och med den utvalda faktan ge texten extra tyngd. All journalistik bygger på fakta, men det som kopplar samman flera av de undersökta verken är att informationen visar på att artiklarna handlar om samhällsproblem. Flera av historierna hade kunnat berättas som ett enskilt livsöde och varit gripande läsning i sig själv. Men i och med exempelvis statistik och utdrag i från lagtexter visar journalisterna att ämnet är större än så.

2) För det andra handlar samtliga artiklar om verkliga individer som råkat ut för en negativ företeelse. Journalisterna är noga med att förmänskliga sina intervjupersoner så att läsaren kan känna en närhet till dem. Några av ämnena är gripande i sig själva och andra ämnen behöver möjligen mer motivation för att fånga läsaren, men oavsett så finns det minst ett "case" som läsaren på något sätt kan antingen identifiera sig med eller associera till.

3) För det tredje är det tydligt att journalisterna har lagt ner tid på sina intervjupersoner och att de har byggt upp ett förtroende. Flera av historierna hade sannolikt inte berättats i en snabb telefonintervju utan kräver att den som berättar vet vem det är hen berättar för. Detta skapar även ett band mellan journalisterna och deras intervjupersoner vilket i olika stor utsträckning visar sig i texterna.

4) För det fjärde är språket målande och personligt. Journalisterna skapar på olika sätt möjligheten att uttrycka sig på ett personligt sätt och sätta sin prägel på texterna. På så sätt påverkar de läsaren genom språkliga och retoriska medel. Branner, Edblom och Wiegl och Zaremba skriver alla personligt i sina artiklar. Ek och Tegström och Hövenmark har varsitt längre reportage som ger ett större utrymme språkmässigt än deras övriga artiklar som följer ramen för nyhetsjournalistik.

7.4 Analys kvalitativ textanalys

Det journalistiska yrket kan förstås med hjälp av Bourdieus begrepp fält, habitus och doxa vilka Toril Moi (1994) redogör för i *"Att erövra Bourdieu"*. Genom dessa begrepp kan det journalistiska yrket ses som ett fält där agenter i form av journalister verkar. Inom fältet finns olika delfält som exempelvis prisbelönad journalistik. Inom fältet prisbelönad journalistik spelar agenterna ett spel om att nå legitimitet genom att bli prisbelönta. Därmed finns det en doxa som sätter ramarna för spelreglerna och en habitus som hjälper agenterna att förstå spelreglerna.

Toril Moiss syn på kön som en social konstruktion vars värde och innebörd är föränderlig kan användas för att nå en förståelse för hur sociala frågor som traditionellt sett varit "kvinnofrågor" numera får plats inom det traditionellt sett manliga fältet prisbelönt journalistik.

De drag som identifierats i resultatet är: verkliga individer, att skapa förtroende, från individ till struktur med stöd av fakta och språket som verktyg kan tolkas med hjälp av ovan nämnda teoretiska begrepp.

7.4.1 Från individ till struktur med stöd av fakta

Samtliga artiklar i urvalet handlar om olika gripande människoöden vilka sätts i ett större sammanhang med hjälp av information om ämnet i sig. På så sätt handlar inte historierna endast om individerna i texterna utan de blir exempel som belyser större samhällsfenomen. Därmed belyser journalisterna ett problem på en strukturell nivå vilket kan ses som mer samhällsnyttigt än en berättelse om ett enskilt människoöde.

Ett exempel på hur detta visar sig är i Kerstin Weigls och Kristina Edbloms (2009) artikelserie *"153 kvinnor"*. Genom att presentera siffror och statistik kopplat till kvinnor som mördas av sina män lyfter de frågan från att vara "familjetragedier" till att mäns våld mot kvinnor ses som ett strukturellt problem. På så sätt kan de lyfta varje enskild mördad kvinna men ändå få tyngden av att beskriva ett samhällsproblem. Ett annat exempel på detta i resultatet är Johanna Hövenmarks artikelserie *"Lyd eller lämna landet"* (2014). Genom flera artiklar som tillsammans ger en hel bild visar hon hur "fruimport" är ett samhällsproblem där till och med myndigheter och lagstiftning bidrar till att skapa och upprätthålla problematiken.

Detta kan tolkas som att sociala frågor numera är insläppta i fältet för prisbelönad journalistik, vilket också analysen av det kvantitativa resultatet bekräftar (se avsnitt 7.2). Dock kan det tolkas som att en viss anpassning har krävts för att detta skulle ske. Det faktum att artiklarna innehåller

kompletterande information som placerar individen i ett större sammanhang kan ses som att journalisterna som skriver om sociala frågor tvingats anpassa sig till fältets spelregler. Det räcker med andra ord inte med att endast skildra en enskild människas öde, det krävs även att människans öde är ett exempel på ett större samhällsproblem. Det kan därmed ses som att det skrivs om sociala frågor på liknande sätt som det skrivs om politik och ekonomi som blir prisbelönt. Det som traditionellt sett varit kvinnliga ”mjuka” ämnen ges alltså numera tillträde till fältet, dock balanseras det ”mjuka” ämnet upp av ”hårda” fakta, så som exempelvis siffror.

7.4.2 Verkliga individer

Samtliga texter i urvalet handlar om individer som råkat för gripande öden och deras historia är i fokus. Genom att skriva om dessa människors upplevelser skapar journalisterna en närhet till läsaren, detta för att människorna som berättar ger en möjlighet för läsaren att antingen identifiera sig med dem eller associera till dem. De verkliga individerna skapar känslor hos läsaren, både exempelvis sympatier gentemot dem och ilska gentemot själva händelsen. Deras berättelser lämnar även utrymme för eftertanke och diskussion hos läsaren.

De verkliga individerna gestaltas på olika sätt i de olika artiklarna. Ett av sätten visar sig i Marie Branners (2005) artikel *”Sebbe visste att han snart skulle dö”*. Där väcker Sebbes och hans föräldrars egna ord känslor hos läsaren. Det går att identifiera sig med det som de beskriver och deras historia berör läsaren genom det ärliga sätt som de berättar på. Ett annat exempel på hur de verkliga individerna väcker känslor visar sig i Bo Torbjörn Eks och Lena Tegströms (2010) artikelserie *”Förmyndarna”*. Där redogörs det noggrant för händelsen som Stig Öman råkat ut för med andras ord än hans. Dock humaniseras händelsen genom Stig Öman i reportaget och ger på vis läsaren en riktig människa att relatera till.

Att texterna innehåller verkliga individer kan tolkas som att det inom fältet prisbelönt journalistik råder en doxa som bland annat säger att de behövs för att väcka känslor. Därmed innehåller det symboliska kapitalet inom fältet förmågor som möjliggör för journalisten att tillgodogöra sig riktiga människors berättelser. En kapitalform som skulle kunna vara av stor vikt är det sociala kapitalet. En journalists mängd socialt kapital kan därmed ses som en avgörande faktor för chansen att bli prisbelönt. Detta då det sociala kapitalet ökar chansen att hitta riktiga människor som vill berätta sin historia, men det kan också vittna om en förmåga att verka i sociala sammanhang.

7.4.3 Att skapa förtroende

Samtliga artiklar innehåller intervjuer där förmågan att skapa ett förtroende hos intervjupersonen har varit viktig. Intervjupersonerna berättar om saker som är svåra för dem vilket indikerar att det har funnits en tillit till journalisten. Det indikerar även att journalisten har lagt ner tid på att skapa en relation till intervjupersonen och en trygg intervjusituation. Därmed kan empati ses som en användbar egenskap hos journalisten i dessa intervjusituationer.

Detta visar sig exempelvis i Johanna Hövenmarks artikelserie (2014) *”Lyd eller lämna landet”* där Nantida delar med sig av sina erfarenheter. I hennes berättelse finns det flera anledningar till varför ett förtroende kan tänkas ha varit nödvändigt. För det första har hon utsatts för saker som kan vara svåra att prata om. För det andra har hon blivit sviken av det svenska samhället men vågar ändå lita på att en annan del av det svenska samhället, journalistiken.

Förmågan att skapa ett förtroende visar sig också i Marie Branners (2005) artikel *”Sebbe visste att han snart skulle dö”*. Det är ett unikt reportage där Branner får ta med läsaren under Sebbes sista dagar i livet. Familjen öppnar sig för Branner och låter henne ta del av deras liv och det kan tänkas att det har föregåtts av många samtal och mycket tid för att lära känna intervjupersonerna.

Detta kan tolkas som att förmågan att lyssna och att knyta an är egenskaper som gynnar chansen att bli prisbelönt för ett journalistiskt verk som berör sociala frågor. Även empati kan ses som en viktig egenskap i detta sammanhang. Dessa egenskaper skulle kunna ses som socialt konstruerat kvinnliga och som en indikation på att dessa attribut därmed fått tillträde till fältet för prisbelönad journalistik. Det skulle kunna innebära att kvinnligt könskapital är en del av det symboliska kapitalet inom detta fält och att de kvinnor som får tillträde till fältet därmed kan dra nytta av det. Genom att använda sig av de egenskaper som doxan tillskriver dem vinner de kvinnliga journalisterna legitimitet inom fältet. Det kan tolkas som att det var den socialt konstruerade kvinnligheten som tidigare nekade dem tillträde till fältet. Även männen som skriver om sociala frågor handlar på liknande sätt vilket kan tolkas som att det har blivit en del av fältets habitus.

7.4.4 Språket som verktyg

Språket i samtliga artiklar är personligt även om graden varierar mellan de olika texterna. En journalist vars språk skiljer ut sig i från de övriga är Maciej Zaremba som i sina artiklar *”Spöket kör en liten bil med utländska skyltar”* (2005) och *”Dagen då Andersson förlorade förståndet”* (2006).

Han har en säregen stil, både vad gäller språket och han själv tar mycket plats i sina reportage. Zaremba skriver på ett sätt som skiljer sig mot många andra journalister och att han själv tar mycket plats skulle kunna ses som att utmana det journalistiska sättet att skriva. Hans ton kan ibland upplevas som raljerande och han visar vad han tänker om människorna som figurerar i hans artiklar.

Det kan tolkas som att Zaremba har ett stort symboliskt kapital och att han har spelat spelet väl inom det journalistiska fältet. Därmed har han nått legitimitet och fått en härskarposition. På så sätt ges han utrymme att skriva på sitt sätt och det journalistiska fältets doxa gör att människor förväntar sig det av honom. Genom detta har han även nått legitimitet inom fältet för prisbelönt journalistik vilket visar sig genom att han blir prisbelönt för sina artiklar. Det är främst män som ges utrymme i Zarembas artiklar och vid de två tillfällena kvinnor figurerar beskrivs de på ett sätt som kan ses som sarkastiskt. Hans sätt att skriva om kvinnor kan tolkas som att han agerar utifrån sin manliga position och att det är ett uttryck för det symboliska våld som kvinnor utsetts för.

8. Slutsatser och diskussion

Syftet med den här studien var att undersöka om och hur genusstrukturer tar sig uttryck när svensk journalistik blir prisbelönad. Detta har gjorts i två delar, den kvantitativa översikten och den kvalitativa textanalysen.

Undersökningen kommer fram till att det förekommer en könsmärkning när journalistik blir prisbelönad. Det visar sig dels genom att män får pris i större utsträckning än kvinnor. Könsmärkningen syns också i vilka ämnen kvinnor respektive män tenderar att skriva om. De kvinnliga pristagarna skriver oftast om sociala frågor och de manliga pristagarna skriver oftast om politik, ekonomi och kriminalitet. Det tyder på att män och kvinnor blir prisbelönade för de ämnen som de historiskt sett har skrivit om. Något som är anmärkningsvärt i resultatet är att sociala frågor var en av de största kategorierna vilket går emot vad den tidigare forskningen säger och därmed indikerar att det har skett en förändring inom fältet (jfr Djerf-Pierre, 2003).

Den andra delen av undersökningen identifierar fyra drag i de journalistiska verken som handlar om sociala frågor. Dessa är: från individ till struktur, verkliga individer, att skapa förtroende, och språket som verktyg. Dragen binder samman de olika artiklarna vilket tyder på att de har blivit en del av fältet prisbelönad journalistik. Dessa drag kan ses som en indikation på komponenter som ökar chansen att bli prisbelönad för journalistiska verk som handlar om sociala frågor.

Agnes Loman och Björn Ottosson (2013) kommer i sin kandidatuppsats ”*Jakten på det goda reportaget: En kvalitativ textanalys av vinnare och nominerade i kategorin "Årets berättare" i Stora journalistpriset 2002-2012*” fram till att det som förenar de vinnande reportagen är att de berör läsaren samt har en närvarande reporterroll. De efterlyser en genusanalys av detta ämne i sin studie. Resultatet i den här undersökningen visar att det skulle kunna vara möjligt att koppla samman att lyckas beröra sina läsare med vissa tillskrivna kvinnliga egenskaper. Exempel på dessa är empati och förmågan att lyssna. Det skulle med andra ord kunna vara så att kvinnor kan använda sina tillskrivna egenskaper för att vinna mark inom fältet prisbelönad journalistik. Detta kan även betyda att kvinnligt könskapital har blivit en del av det symboliska kapitalet och är därmed värdefullt för att nå legitimitet.

Sammanfattningsvis ger undersökningens samlade resultat en bild av att det journalistiskt yrket är i förändring. Det förekommer fortfarande en könsmärkning men det går att ana en uppluckring i och med att kvinnor syns i större utsträckning när den goda journalistiken ska definieras. Att sociala frågor som traditionellt setts som ”kvinnofrågor” numera får pris kan vara ett steg mot att det som anses vara ”hårda” och ”mjuka” ämnen blir mer likvärdiga inom den prisbelönade journalistiken. Resultatet indikerar även att könsmärkningen luckras upp i det avseendet att män också skriver om sociala frågor.

Men även om en förändring pågår så finns det fortfarande regler att förhålla sig till inom fältet för prisbelönad journalistik. Undersökningen indikerar på att sociala frågor har vunnit legitimitet men att det journalistiska arbetet med dessa frågor influeras av hur journalister brukar skriva om ”hårda” ämnen så som ekonomi och politik. Det går med andra ord numera att få pris för det som tidigare kallats för ”kvinnofrågor” så länge journalisten i fråga på något sätt liknar sättet att skriva om ”hårda” nyheter. Att balansera upp ”mjuka” ämnen med ”hårda” fakta så som siffror och statistik kan därmed ses som en del av fältets doxa. Det gör att journalisterna med stor sannolikhet följer dessa spelregler utan att vara medvetna om det. Tanken om kön som social konstruktion och som något föränderligt öppnar för möjligheten att ändra på vad som tillskrivs som kvinnliga och manliga egenskaper. Det kan göra att journalister blir friare i sina val av ämnen och sätt att uttrycka sig på. Därmed ökar möjligheten även för män att utveckla och använda sina empatiska förmågor för att vinna pris. Kanske kan det även göra att kvinnor i framtiden blir prisbelönade för journalistiska verk om ekonomi och politik i samma utsträckning när de skriver om sociala frågor.

9. Förslag till vidare forskning

Utifrån den här undersökningens resultat vore det intressant att undersöka hur de som rör sig inom fältet prisbelönad journalistik upplever det. Hur tänker de som faktiskt bestämmer vilka som ska få pris om könsmärkningen? Intervjuer med jurygrupperna skulle kunna ge information om hur de resonerar när priserna delas ut. Det skulle även vara givande att undersöka hur journalisterna själva resonerar kring könsmärkning när de får (eller inte får) pris. Vad anser de ligga bakom valet av ämne att skriva om? Upplever de en könsmärkning inom sitt fält?

Det skulle även vara intressant att titta vidare på vilka mönster som finns kring medieformer när journalistik bli prisbelönad. Dels vilka medieformer som oftast får pris men också inom vilka medieformer sociala frågor förekommer och hur berättelserna påverkas av det. Kan det vara så att sociala frågor gynnas av ett format som innehåller ljud och/eller bild? Och vilka aspekter tillkommer med dessa medieformer utifrån ett genusperspektiv?

Slutligen är ett förslag till fortsatt forskning att göra en jämförelse mellan Guldspaden och Stora Journalistpriset eftersom de delas ut till pris inom olika genrer. Därmed kan det finnas mönster att titta på avseende i vilken utsträckning sociala frågor förekommer inom respektive pris. Är det vanligare inom det ena eller andra priset och vad kan det i så fall bero på?

10. Referenser

10.1 Material

Materialet i sin helhet finns som utskrivna kopior hos författaren till undersökningen.

Branner, Marie (2005) *"Sebbe visste att han snart skulle dö"*. Göteborgs-Posten, publicerad den 29 augusti 2005.

Edblom, Kristina & Weigl, Kerstin (2009) *"Dödade av sina män. Aftonbladet avslöjar: Här är alla 153 kvinnor som fallit offer för sina mäns våld."* ur artikelserien *"153 kvinnor"*. Aftonbladet, publicerad den 3 maj 2009.

Ek, Bo Torbjörn & Tegström, Lena (2010a) *"Misstänkt förskingring"* ur artikelserien *"Förmyndarna"*. Norrländska Socialdemokraten, publicerade den 27 och 29 mars 2010.

Ek, Bo Torbjörn & Tegström, Lena (2010b) *"Fickpengarna bara försvann"* ur artikelserien *"Förmyndarna"*. Norrländska Socialdemokraten, publicerade den 27 och 29 mars 2010.

Ek, Bo Torbjörn & Tegström, Lena (2010c) *"Dömd för häleri – ändå fick han bli god man"* ur artikelserien *"Förmyndarna"*. Norrländska Socialdemokraten, publicerade den 27 och 29 mars 2010.

Ek, Bo Torbjörn & Tegström, Lena (2010d) *"En felaktig rutin"* ur artikelserien *"Förmyndarna"*. Norrländska Socialdemokraten, publicerade den 27 och 29 mars 2010.

Ek, Bo Torbjörn & Tegström, Lena (2010e) *"Gode mannen: Jag känner mig kränkt"* ur artikelserien *"Förmyndarna"*. Norrländska Socialdemokraten, publicerade den 27 och 29 mars 2010.

Hövenmark, Johanna (2014a) *"Har det blivit fel är det mycket tråkigt"* ur artikelserien *"Lyd – eller lämna landet"*. Norrbottens-Kuriren, publicerad den 14 maj 2014.

Hövenmark, Johanna (2014b) *"Oacceptabelt och avskyvärt"* ur artikelserien *"Lyd – eller lämna landet"*. Norrbottens-Kuriren, publicerad den 14 maj 2014.

Hövenmark, Johanna (2014c) *"Mamma, hur kom du till Sverige?"* ur artikelserien *"Lyd – eller lämna landet"*. Norrbottens-Kuriren, publicerad den 14 maj 2014.

Hövenmark, Johanna (2014d) *"Utsparkad – fick kalla handen av Socialtjänsten"* ur artikelserien *"Lyd – eller lämna landet"*. Norrbottens-Kuriren, publicerad den 14 maj 2014.

Zaremba, Maciej (2005) *"Spöket kör en liten bil med utländska skyltar"* ur artikelserien *"Den polske rörmokaren"*. Dagens Nyheter, publicerad den 10 november 2005.

Zaremba, Maciej (2006) *"Dagen då Andersson förlorade förståndet"* ur artikelserien *"Rättvisan och dårarna"*. Dagens Nyheter, publicerad den 28 juni 2006.

10.2 Tryckta källor

Djerf Pierre, Monika (2003). *Journalistikens kön: fältets struktur och logik under 1900-talet*. *Kvinnovetenskaplig tidskrift*. 2003 (24):2, 29-52

Edin, Anna & Widestedt, Kristina (2001). *Bimbon och den manliga medielogiken: en studie av journalistisk debatt om journalistik*. Stockholm: Stiftelsen Institutet för mediastudier

Kleberg, Madeleine (2003). *Feminism och genus i svensk medieforskning*. *Kvinnovetenskaplig tidskrift*. 2003(24):2, 7-28

Lundgren, Kristina (2002) *Reporterrollen och möjligheterna att omforma en sådan från ett kvinnligt perspektiv* i Camauër, Leonor, Kleberg, Madeleine & Lundgren, Kristina (red.) (2002). *Bromskloss och pådrivare: medier, genus och social förändring*, 107-117 Stockholm: Stockholms universitet, Journalistik, medier och kommunikation JMK

Lundgren, Kristina, Ney, Birgitta & Thurén, Torsten (1999). *Nyheter: att läsa tidningstext*. Stockholm: Ordfront

Lundgren, Kristina (1997) *Diskursanalys vs. Massmedieretorik* i *Rhetorica Scandinavica* nr 2, 64-78.

Loman, Agnes & Ottosson, Björn (2013) *Jakten på det goda reportaget - En kvalitativ textanalys av vinnare och nominerade i kategorin "Årets berättare" i Stora journalistpriset 2002 – 2012*. Stockholm: Södertörns Högskola, Institutionen för samhällsvetenskaper (kandidatuppsats).

Moi, Toril (1994). *Att erövra Bourdieu* i *Kvinnovetenskaplig tidskrift*. 15 (1994):1, 3-25

Nilsson, Åsa (2010) *Kvantitativ Innehållsanalys* i Ekström, Mats & Larsson, Larsåke (red.) (2010) *Metoder i kommunikationsvetenskap*, 119-152. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur

Stål, Margareta (2002). *Signaturen Bansai: Ester Blenda Nordström : pennskaft och reporter i det tidiga 1900-talet*. Diss. Göteborg : Univ., 2002

10.3 Internetkällor

storajournalistpriset.se (2015) *Om priset*. <http://www.storajournalistpriset.se/om-priset> (Hämtad 2015-03-28).

gj.se (2015) *Guldspaden*. [http://www.guldspaden/](http://www.guldspaden.se/) (Hämtad 2015-03-28).

fgj.se (2015) *Vinnare*. <http://fgj.se/guldspaden/vinnare/> (Hämtad 2015-03-28).

sjf.se (2015) *Om oss, organisation*. <https://www.sjf.se/om-oss/organisation> (Hämtad 2015-03-30).

sv.wikipedia.org (2015) *Wallraffa*. <http://www.http://sv.wikipedia.org/wiki/Wallraffa> (Hämtad 2013-05-28)

11. Bilagor

11.1 Kodschema

Varje analysenhet tilldelas ett identifikationsnummer mellan 1-164.

A. Årtal

1. 2000	9. 2008
2. 2001	10. 2009
3. 2002	11. 2010
4. 2003	12. 2011
5. 2004	13. 2012
6. 2005	14. 2013
7. 2006	15. 2014
8. 2007	

B. Pris

1. Stora Journalistpriset	2. Guldspaden

C. Journalistens kön

1. Kvinna	2. Man	3. Både och	4. Anges ej

D. Medieform

1. Bok
2. Rikstidning
3. Lokaltidning
4. TV
5. Radio
6. Övrigt
7. Websida
- 8 Tidskrift
- 9 sociala medier

F. Ämnesval

1. Ekonomi	7.Utrikes	
2. Politik inrikes	8. Avslöjande	
3. Sociala frågor	9. Kultur	
4. Kriminalitet	10. Sport	
5. Övrigt	11. Miljö och djur	
6. Konflikter utrikes	12. Medicin och vetenskap	13. Skola

11.2 Kodnyckel

Sociala frågor:

Koden har använts när juryns motivering beskriver samhällsfrågor exempelvis mäns våld mot kvinnor, personer på maktpositioner som utnyttjar resurssvaga människor, orättvisor.

Exempel på motiveringar som kodats som sociala frågor:

Guldspaden Riksradio 2009, Bo Göran Bodin, Daniel Velasco och Ylva Bogegård, Sveriges Radio
Motivering: För att med de unga i tydligt fokus ha granskat orättvisor och pekat på de vuxnas svek, inte minst i den omskakande skildringen av 13-åriga Elins alltför korta liv."

Guldspaden Lokal-tv 2013, Anneli Megner Arn, TV4 Nyheterna Stockholm

"För att envist och uppfinningsrikt ha blottlagt hur äldre far illa när vården sätter egenintresset före lagen."

Avslöjande:

Koden har använts när juryns motivering för priset innehåller ordet "avslöjande" och när priset delas ut för arbetsinsatsen som avslöjandet har krävt.

Exempel på motiveringar som kodats som avslöjande:

Årets Berättare 2003, Ulla Danné och Björn Hygstedt, Svenska Dagbladet
"Ett klassiskt och välformulerat avslöjande som steg för steg blottlade en kultur av missbruk och överdåd inom Storstockholms Lokaltrafik och som bland annat ledde till vd:s avgång."

Lukas Bonniers Stora Journalistpris 2005, Hannes Råstam, SVT

"Till musikern som blev pionjär inom den grävande journalistiken, för att han med outtröttlig förmåga, unik drivkraft och stor integritet igen och igen blottlägger rättsmissbruk och missförhållanden."

Övrigt:

Koden övrigt har använts när det inte har gått att definiera ett specifikt ämne utifrån motiveringen. Flertalet av priserna i kategorin "Lukas Bonniers stora journalistpris" har kodats som övrigt då det priset delas ut för en samlad arbetsinsats och inte för ett specifikt verk.

Exempel på motiveringar:

Nya Medier 2000, aftonbladet.se

"För sin roll som stilbildare och journalistisk vägröjare på nätet."

För andra gången någonsin i Stora Journalistprisets historia tilldelades en hel redaktion priset för sin kollektiva insats. Första gången det inträffade var när Radiosporten fick pris 1984. Kalle Ljungkvist, chefredaktör för aftonbladet.se, var den som tog emot prischeck, blommor och diplom för redaktionens räkning.

Lukas Bonniers Stora Journalistpris 2001, Annette Kullenberg, Aftonbladet

"För att hon med kunskap och lust, patos och skärpa har skapat en oförutsägbar och tankeväckande journalistik."